

Pete Cenarrusa, Idahoko Estatu idazkari ohia: “Ahal dugun guztia egin behar dugu askatasunaren eta autodeterminaziorako aukeraren alde”

Pete Cenarrusa 1917an jaio zen Boiseen, Idahoko hiri-buruan. Gurasoek, garai hartako euskaldun askok bezala, jaioterra utzi eta Ameriketara joan ziren artzaintzan. Artzainez inguratuta hazi zen Pete, nekazaritza ikasi zuen unibertsitatean eta arrantxo bat ere sortu zuen Idahon. Dena den, Pete Cenarrusak laster heldu zion politikari.

Petek, 89 urterekin, euskaldunen alde lan egiten jarraitzen du, eta horretarako politikan duen eragina erabiltzen du. 2002. urtean utzi zion Idahoko Estatu idazkari izateari; Ameriketako Estatu Batuetan kargu horretan urte gehien eman dituen politikaria da. Bere azken proiektua *The Cenarrusa Center for Basque Studies* zentroa da, Boiseko Unibertsitatean. Euskal kultura Ameriketako Estatu Batuetan gorde eta zabaltzeko helburua du proiektu horrek.

10. or.

EUSKO SARE Erreportajea: EuskoSare, munduko euskaldunen topagune birtuala

Migrazio-prozesuen ondorioz eta azken urteetan jendeak duen mugikortasuna dela eta, euskal herritar edo euskal jatorriko asko bizi da gaur egun munduan zehar barreiatuak. Horiek guztiak batuko dituen plataforma birtual bat jarri du abian Eusko Ikaskuntzak Euskomedia Fundazioaren bitartez, EuskoSare (www.euskosare.org) Interneteko bilgunea, alegia. Mundu osoko euskaldunei informazioa eman, zerbitzuak eskaini eta guztion arteko harremana eta elkarrekintza sustatzea du helburu mundu mailako proiektu honek.

13. or.

Eztabaida: Gero eta neurri txikiagoko arropak ditugu dendetan: argaldu egin behar ote dugu?

Gaur egungo gizartean gorputzari ematen zaion gehiegizko garrantzia areagotu egiten da uda garaia heldu orduko. Edertasun kanonak eta egungo estetika irizpideak bete nahian, asko dira sakrifizio hutsean bizi direnak pisua galtzeko. Jantzi estuetan sartu nahirik, arropa-neurrian eragina ote du argal egoteari egiten zaion gurtzak?

19. or.

5
Idazkiak
Zinpeko
aitorpenak

12
Normalkuntza
Europar
Batasunean ere
Administrazioa
euskaraz

16
Gramatika
Aurkaritzako
lokailuen inguruan

URBANIZATOR S.A.
KONPARTZAN BERTAN!

AKATALATAKA...!
TAKORRATATAKA...!

ZER GURA OUK?

BA, KANA BI,
MARIANITO BAT eta
OLIBA BATEUK,
MESEDEZ...

EPERTO! BETE ITRAK
SERBILETERO KAMEK, HOA
HURRENGO TRILINGITRA IZOTRA
JA LIMPIA IPINTZEN, eta
BUELTATA HONA BERRIRO..!

BA'NA, EGIA ESAN,
ORDUA IKUSIRIK, HOBE
BIHAR ITEULTZEN BAHATZ!

!?

Jon Zubieta 06

PAPER
BIRZIKLATUA

Zuzendaritza:
Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundea (IVAP)

Koordinatzailea:
IVAPeko Administrazio Hizkera-
ren Atala

Diseinua, fotokonposizioa eta inprimatzea: Itxaropena S.A.

Ilustrazioak: Concetta Probanza

Zenbaki honetako lankideak:
Kaxildo Alkorta, Jose Mari Arakama, Olatz Arrieta, Alberto Barandiaran, Inmaculada Biritxinaga, Luis Elizondo, Miren Ezpeleta, Ismael Gorostiza, Santiago Llamas, Luma, Laida Martinez, Patxi Petrirena, Nerea Pikabea, Josemari Robles, Joseba Urkia, Rosa Mari Urrutia, Josune Vélez de Mendi-zabal, Jon Zubiaur.

ADMINISTRAZIOA EUSKARAZ
aldizkarian argiratutako arti-
kuluak berridatz daitezke bai
osorik, bai zatiak, baina arti-
kuluak nondik atera diren
aipatu behar da beti.

ADMINISTRAZIOA EUSKARAZ
aldizkariak ez ditu derrigorrez
bere egiten artikulua eta kola-
borazioetan agertzen diren
iritziak.

ADMINISTRAZIOA EUSKARAZ

ISSN: 1576-5563. **Legezko Gordailua:** BI-1 141-93. **Egilea:** Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundea
Donostia-San Sebastián 1, 01010 VITORIA-GASTEIZ. Tel. 945 01 76 00. /<http://www.ivap.org>

PERTSONAIA

Toti Martinez de Lezea, idazlea:

“Nobela historikoa, ondo egina badago, historia pixka bat ezagutzeko modu atsegina da”

Apustu baten ondorioz sartu zen literaturan berrogeita hamazazpi urteko gasteiztarra, eta apustua ondo irabazia du, dozana bat liburu idatzi baitu dagoeneko. Antzerkian eta telebistan ibilitakoa da haurrentzako saioak egiten. Eta itzulpengintzarekin uztartzen du idazteko lana. Ekimen handiko emakume hau Larrabetzun bizi da aspaldidanik bere senar eta seme-alabekin, eta oraindik inork proposatu ez dion arren, bere nobelak zinemara eramatea gustatuko litzaioke.

Idazle gisa ezagun egin zaren arren, antzerkian ibilitakoa zara...

Senarra eta biok Larrabetzura bizitzera etorri ginenean Kukubiltxo sortu genuen. Herriko festetan umeentzako ez zegoen ezer. Nire senarra, Alberto, ohartu zen jolasten diren hizkuntzan hitz egiten dutela umeek; beraz, euskaraz hitz egiteko, euskaraz jolastu beharra zegoen. Horixe izan zen Kukubiltxo sortzearen helburua. Bost urtez izan ginen taldearen partaide, baina gure asmoak eta besteak ezberdinak ziren, eta utzi behar izan genuen.

Hezkuntzan ere eman zenituen beste urte batzuk... Zer irakasten?

Txotxongiloak egiten aritu nintzen, elebitasuna bultzatzeko. Hezkuntza Sailak euskara eskoletan sartzeko baliabide gutxi zituen. Antzerki-lan eta txotxongiloen bitartez ume erdaldunei euskara irakasteko bide interesgarri bat aurkitu genuen. Gure antzinako euskal ipuin eta kondairez gain, gauza asko irakasten nituen: panpinak egiten, ahotsak lantzen, istorioak prestatzen...

Hizkuntza, lan-tresna izan duzu beti?

Bai, hala da. Ikasle txarra nintzen, baina oso berritsua! Frantzia, Ingalaterran eta Alemanian bizi izan nintzen urte batzuetan eta bertako hizkuntzak ikasi nituen. Gipuzkoako baserri batean ere bederatzi hilabete eman nituen euskara ikasten, baina gure Herrian guztiok dakigu erdaraz, eta hori euskaldun berriontzako arazo latza da. Egoera horrek kalte handia egiten digu euskara hobetzeko ahaleginetan gabiltzanoi.

Nobela historikoa da gehien landu duzuna... Zergatik jotzen duzu historiara eta ez gaur egungo testuinguru batera?

Historia eta nobela historikoak beti izan ditut gustuko. Orain dela hamar urte, apustu baten-gatik literaturaren munduan sartu nintzenean, ez zitzaidan burutik pasa ere egin beste zer-

baitetzat idatz nezakeenik. Nobela historikoa, ondo egina badago, historia pixka bat ezagutzeko modu atsegina da. Baina ez dut esango egunen batean gaur egungo testuinguru batera salto egingo ez dudarik.

Erdi Aroko testuingurua eta bizimodua noiznahi agertzen dira zure eleberrietan...

Garai horiek oso erakargarriak izan dira beti niretzat. Gure arbasoen bizimodua imajinatzen asko gozatzen dut: herritar, baserritar, emakumeentzat... oso aro gogorak izan ziren, eta, gaur egun, gauza asko ez dira aldatu.

Nola uztartzen dituzu lana eta familia, horiek biak bateratzeaz hainbeste hitz egiten den XXI. mende honetan?

Beti etxean egin dut lan, nire txokoan: itzulpenak, telebistarako gidioak, liburuak... Oso etxetzaleak gara senarra eta biok, telebista ez dugu ikusten, tabernetara ez gara joaten, beti etxean lan egiten dugu; irakurtzen, musika entzuten, familiarekin eta lagunekin egoten gara.

Idaztea ez ezik abestea ere gustuko duzu. Zertan ematen dituzu ordu libreak?

Aurten abesbatza utzi dut, ez nuen astirik ganoraz horri eusteko. Hitzaldi asko ematen ditut eta normalean horiek eta entseguak ordu berean izan ohi dira; eta hautatu egin behar izan dut. Ordu libreak? Zer da hori? Nahi dudana egiten dut, eta beraz, ez daukat ordutegirik. Batzuetan bidaiatxoren bat egiten dugu.

Zein dira etorkizunera begira dituzun asmoak?

Beste nobela batzuk idatzi, maitatzen ditudan pertsonekin bizi; gehiagorik ez dut behar. Unean uneko ametsak bete ditut beti. Umeentzako antzerkia prestatu, telebistan lan egin, abestu, idatzi... Bihar ez dakit zer egingo dudana, baina ez naiz inori begira egongo; nik neuk egingo dut!

Nerea Pikabea
Kazetaria

✉ Geure ata zutan

Batean aitona, bestean amona, sasoi batean “ez aspaldi-aspaldi ere”, ia urtero hiltzen zen Erronkarin euskaraz zekien azkenengo gizona edo andrea. Laster agertzen zen, horratio, hurrengo azkenengoa. Ezin amaitu. Beno, bai honezkero.

Arkeologian, berriz, argi dago azkena aurkitutakoak hurrengoa ekarriko duela eta hark hurrengoa, eta hark ere hurrengoa. Joxe Miel Barandiaran aspaldikoa zen, Atapuercako gizakien aztarnak lehenagokoak, baina antzinagokoak ere aurkituko dituzte horretan dabiltzanek, gu bizi garela gainera. Jaungoikoaren zenbat seme ibili ote zen mundu honetan Adan orduko! Eta haienak nork jakin? Jakingo dira pixkanaka-pixkanaka, gaur hau, bihar hura.

Tokitan geratu da oraingoan Lazarragaren eskuizkribua (1567?) eta tokitan X. mendeko glosa batzuetan bilduta agertu ziren euskarazko bi perpausak ere: *izioqui dugu* eta *guc ajutu ez dugu!* *Izioki-k* eta *ajutu-k*, aspaldikoaren aspaldikoz zehatz zer esan nahi duten zaila dela jakiten, eta zer da-eta, Arabako Iruñan sei edo zazpi mende lehenagoko euskararen lekuko batzuk agertu! Bai, ez da txantxa, egia da. Eta euskara errazean eta euskaldunen bizimoduaren lagin; ikusi, ikusi: *Iesus Iose ata ta Mirian ama* (oraintsu arte bezala orduan ere elizako kontuak euskaldunok) eta *edan ian lo* (orduan ere mutilzaharren eta antzeko ereduoen kontuak guk).

Iruñiak ezkutuan dituen %2-3 basterik ez omen dute atera argitara 1994az gerozko urte hauetan. Ea ba zer den beste guztia. Zenbat eta nolako gauzak jakin beharko ote ditugu? K.a. II. mendeko estropadaren baten kronika, pilota-jokoko arauak, gaztainak erretzeko erretzetaren bat, xurrutaren ondoriozko kalapiten zenbait berri, batzarretako arbolpean jasotako aktak, abiadura handiko zalgurdien aldekoen eta aurkakoen iritziak. Ene, ene, ene, zenbat gauza! Esperantzak asko, ederrak, itzelak ditut. Eta zuk, hau irakurri duzun horrek?

K.I. Balentziaga

JOXERRA INTERÍNEZ

BEHIN BEHINEKO FUNTZIONARIOA

interinez@mindless.com

Zuen iritziak, proposamenak, iradokizunak... bidaltzeko, idatz ezazue helbide honetara: webivap@ivap.es. Mezuarekin batera, izen-abizenak eta NAN adierazi beharko dituzue. Toki-arazorik izanez gero, ADMINISTRAZIOA EUSKARAZ aldizkariak eskubide osoa izango du testuak laburtzeko.

Zinpeko aitortpenak

Administrazioko idazkiak erraz-erraz sailkatu behar izanez gero, honako bi multzo hauek bereiz ditzakegu, barruko testua azterturik:

1. Testu irekia duten idazkiak: gutunak, eskabideak, aktak, txostenak...
2. Testu itxia duten idazkiak: inprimakiak, kontrol-orriak, fakturak...

Testu irekia duten idazkietan, testua arras aldatzen da idazki batetik bestera, hots, gutun batetik bestera testua oso beste-lakoa da, gaia desberdina bada. Beste era batera esanda: nolako gaiak, halako testuak.

Testu (erabat) irekitik (erabat) itxira doan tartean era askotako idazkiak ditugu. Zinpeko aitortpenak ere tarte horretan kokatzen ahal ditugu: batetik, irekiak dira, testua guztiz alda-

tzen baita aitortpen batetik bestera, zinpean zer aitortu behar dugun kontuan harturik; bestetik, itxiak dira, aitortpen-egileak bere datu pertsonalak eta sinadura besterik ez baitu idatzi behar, edozein inprimakitan egiten dugun bezalaxe.

Bi zatitan aztertu behar ditugu zinpeko aitortpenak:

- I. Oraindik toki askotan erabiltzen den eredu bat beste era batera idatziko dugu. Hori egin eta gero, testua aldatzeko erabili ditugun irizpideak aipatuko ditugu, hiru multzotan: idazkiaren ezaugarri nagusiak, estiloa eta gramatika.
- II. Zinpeko aitortpenen zenbait ezaugarri aztertuko dugu.

I.- Eredu hau beste era batera idaztea:

Nik

.....
 (e)k,
 behean izenpetzen dudan honek,
 zin egin / hitz ematen dut ez
 nagoela zigor-espeditu bidez
 Herri Administrazioaren zerbitzuetatik baztertua, ez herri-jardunetarako gaitasungabetua, ez eta Herri-Administrazioetan lanean diharduten langileen bateraezintasunari buruzko Abenduaren 26ko 53/1984 Legean adierazitako bateraezintasun edo ezgaitasun arrazoien barruan ere.

El/la abajo firmante,

.....

 declara bajo juramento/promesa, no haber sido separado por causa de expediente disciplinario del servicio de la Administración Pública, ni hallarse inhabilitado para el ejercicio de funciones públicas o incurso en alguna de las causas legales de incapacidad e incompatibilidad previstas en la Ley 53/1984, de 26 de Diciembre, de incompatibilidades del personal al servicio de las Administraciones Públicas.

Izenpea:

.....koaren ..a

ZINPEKO AITORPENA DECLARACIÓN JURADA

Funtzio publikoak betetzeko gaitasuna
Capacidad para el ejercicio de funciones públicas

AITORPEN-EGILEA¹ DECLARANTE

1. abizena
1er apellido

2. abizena
2° apellido

Izena
Nombre

NAN
DNI

AITORPENA DECLARACIÓN

Zin egin edo hitza ematen dut:

- Ez nagoela herri-administrazioko zerbitzutik diziplina-espedita bidez bereizita.
- Ez nagoela eginkizun publikoak betetzeko gaitasunik gabetuta.
- Ez nagoela Legeak² aurreikusten dituen bateraezintasun eta ezgaitasunen legezko inolako kausatan sartuta.

Declaro bajo juramento o prometo:

- No haber sido separado por causa de expediente disciplinario del servicio de la Administración Pública.
- No hallarme inhabilitado para el ejercicio de funciones públicas.
- No hallarme incurso en alguna de las causas legales de incapacidad e incompatibilidad previstas en la Ley².

Interesdunaren sinadura
El/La interesado/a

Vitoria-Gasteiz, 2006ko (a)ren (a)

¹ Zenbait erakunde hasiak dira dagoeneko Datu Pertsonalak Babesteko 15/1999 Lege Organikoa aipatzen.

² Herri Administrazioetan lanean diharduten langileen bateraezintasunari buruzko 53/1984 Legea, abenduaren 26koa.

² Ley 53/1984, de 26 de diciembre, de incompatibilidades del personal al servicio de las Administraciones Públicas.

Idazkia moldatzeko erabili ditugun irizpideak

1. Ezaugarri nagusiak:

- 1.1. **Izenburua:** idazki mota identifikatu, eta gaiaren berri eman.
- 1.2. **Idazkiaren atalak ongi nabarmendu:** a) Aitorpen-egilea; b) Aitorpena; c) Sinadura eta toki-egunak.
- 1.3. **Aitorpen-egilearen datuak erraz betetzeko moduan idatzi.**
- 1.4. **Datu komunak behin idazteko moduan utzi:** izen-abizenak, NAN zenbakia...
- 1.5. **Ele biz idazten badugu, euskara nabarmendu (ezkerreko zutabearen euskaraz, gaztelaniazko testua griez...).**

2. Estiloa:

- 2.1. **Paragrafo luze hori zerrenda moduan eman (ideiak argiago, aiseago, ikusi eta irakurtzeko).**
- 2.2. **Lege-aipamena, oin-ohar baten bidez.**

3. Gramatika:

- 3.1. **Hitz zehatz eta egokiak erabili:** "zerbitzutik bereizi", "diziplina"...
- 3.2. **Aukerak agerian utzi:** "Zin egin edo hitza ematen dut".
- 3.3. **Hizki larriak eta xeheak ondo erabili:** "herri-administrazioa".

II. Zinpeko aitorpenen zenbait ezaugarri

II.1. Izenburu bikoitzak:

Zinpeko aitorpena

Ikastetxe pribatu edo gizarte-ekimenezkoentzako diru-laguntzak

Zinpeko aitorpena

Diru-laguntza jaso (ez) izana

Zinpeko aitorpena

Beste bikote-harreman formalizaturik ez izatea

Izenburuaren lehendabiziko zatiaren bidez idazki mota identifikatzen dugu; bigarren zatiaren bitartez, berriz, gaiaren berri ematen dugu. Ahal dela, sintaxi askea erabiltzen dugu, bi izenburuak ongi bereizita eta lotura sintaktikorik gabe utzita.

II.2. Aitorpen-egilearen datuak:

Izen-abizenak:	NAN:	
Kalea:	Herria:	PK:
Telefonoa:	Posta elektronikoa:	

Datu guztiak hiru lerrotan bildurik:

- a. Aitorpen-egilearen datu pertsonalak: izen-abizenak eta NAN zenbakia.
- b. Helbideari buruzko datuak.
- c. Harremanetarako datuak: posta elektronikoa ere gero eta maizago biltzen da.

Komenigarria da, gisa berean, Datu pertsonalak babesteko 15/1999 Lege Organikoa aipatzea. Hona bi eredu:

- "Agiri honetako datuak fitxategi automatizatu batean bilduko dira. Datu Pertsonalak Babesteko 15/1999 Lege Organikoan jasotako eskubideak erabiltzeko, Sailarekin jar zaitezke harremanetan: K/Donostia-San Sebastián 1, 01010 Vitoria-Gasteiz".
- "Agiri honetako datu pertsonalak eskatzailearen/aitorpen-egilearen... onespenez jaso dira, tratamendu automatizatu izango dute eta, ondorioz,-(e)ko Udal/Sail/Erakunde Autonomo...-(e)ko informazio sisteman sartuko dira. Datu horiek "Udal/Sail..." kudeaketarako bakarrik erabiliko dira, Datu Pertsonalak Babesteko 15/1999 Lege Organikoan aurreikusitakoa gertatzen denean izan ezik, orduan beste administrazio publikoei edo beste batzuei laga edo jakinarazi ahal izango baitizkie. Interesdunek datuak eskuratzeko, ezetzatzeko, zuzentzeko eta aurka egiteko eskubidea izango dute toki honetan:".

II.3. Zinpeko aitorpenaren atalak ongi bereizi:

i. Aitorpen-egilearen datu pertsonalak:

- a. Behar diren datu guztiak bildu.
- b. Ele biz eginez gero, behin bakarrik idazteko moduan antolatu.

ii. Aitorpena:

- a. Testuari sarrera ematen dion esaldia ondo aukeratu:
 - i. "Zin egin edo hitza ematen dut:".
 - ii. "Neure erantzukizunpean aitortzen dut..."
 - iii. "Zinpeko aitorpen honen bidez adierazten dut..."
- b. Testuaren barruan gauza bat baino gehiago aitortu behar baduzu, zerrenda moduan eman, eta komunztadura gorde:
 - Ez nagoela... / Ez dudala...
 - Ez nagoela... / Ez dudala...
- c. Lege-aipamenak oin-oharren bidez eman daitezke (ezinbestean testuaren barruan agertu beharra ez badago).

iii. Bukaera:

- a. Interesdunaren sinadura
- b. Toki-egunak

Jose Mari Arakama
IVAPeko Administrazio Hizkeraren Atala

Mundua on-line

Opentrad itzultzaile automatikoa

Gaztelania, katalana, galegoa eta euskararen arteko itzulpen automatikoak egiteko kode irekiko proiektua da Opentrad.

Itzulpen automatikoak ez dira norabide guztietan egingo baizik eta bost aukera besterik ez du izango erabiltzaileak: gaztelaniatik katalanera, katalanetik gaztelaniara, gaztelaniatik galegora, galegotik gaztelaniara eta gaztelaniatik euskarara.

Euskaratik gaztelaniarako itzulpenak egitea ezinezkoa da momentuz. Izan ere, zailtasunak daude euskararen azterketa linguistikoa egiteko, eta bestalde, distantzia linguistikoa handia dauka inguruko hizkuntza erromantzeekin.

Opentradek oraingoz txt, rtf eta html testu formatuak baino ez ditu onartzen, baina epe laburrean doc erakoak ere onartuko ditu.

Eleka Ingeniaritza Linguistikoa enpresak bultzatu du proiektua. Elhuyar Fundazioaren eta Euskal Herriko Unibertsitatearen laguntza ere izan du, besteak beste.

Helbidea:

www.opentrad.org

Luis Elizondo
L-Elizondo@euskadi.net

Languages and the Media

Gero eta telebista-kanal gehiago ditugu eta gero eta espezializatuagoak: batzuetan berriak bakarrik ematen dituzte, beste batzuetan pelikulak, besteetan dokumentalak besterik ez... Kate publikoak zein pribatuak ditugu, kable zein satellite bidezkoak, ordaindu behar direnak eta doakoak... Etengabe sortzen dira produktu berriak eta ikus-entzuleak ere gero eta gehiago dira. *Nazioarteko Hizkuntza eta Komunikazibideei buruzko 6. Biltzar eta Erakustaldia*-n mundu osorako nahiz tokian tokirako itzulpenen gorabeherak eta horiek audientzietan duten eragina aztertuko dira. Tresna eta joera berrien erakusleihoa izan nahi du. Besteak beste, honako gai hauek landuko dira: bikoizketak, kanpo-ahotsak, gorrentzako azpitiuluak, zeinu-hizkuntzaren interpretazioa, teknologia eta tresna berriak... Biltzarra Berlinen izango da urriaren 25etik 27ra. Informazio gehiago izateko, begiratu webgune honetan:

www.languages-media.com

HIZNET 2006-2007 ikasturterako izen-emate epea zabalik

Eusko Ikaskuntzaren Asmoz Fundazioak, Eusko Jaurlaritzaren Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzak eta Euskal Herriko Unibertsitateko Soziologia 2 Sailak elkarlanean antolatzen duten HIZNET Hizkuntza Plangintza graduatu ondoko ikastaroan izena emateko epea zabalik dago.

Euskararen normalkuntzan behar-beharrezkoa den sozilinguistikako ezagutza kualifikatua eta sistematikoa ematea du helburu HIZNETek. Ikastaroaren hartzaile nagusiak dira udaletako teknikariak, eskarmentua duten profesionalak, unibertsitate ikasketak burutu dituzten ikasle eta ikerlariak, hizkuntza normalkuntzan erantzukizun publikoa duten asko eta euskaltzale guztiak, oro har.

On-line ikastaro malgua eta interaktiboa da, aurrez aurreko tailer praktikoez osatua.

Argibide gehiago nahi izanez gero, jarri lasai eurekin harremanetan:

HIZNET

Eusko Ikaskuntzaren Asmoz Fundazioa

Tel.: 943 326398

hiznet@asmoz.org

<http://hiznet.asmoz.org>

Lagun berriak Euskaltzaindian, zorionak!

Zorionak eman nahi dizkiegu Euskaltzaindian ditugun lagun berriei, bereziki Mikel Zalbideri eta Eneko Oregiri. Mikel Zalbide, Patxi Altuna zenak utzitako tokia betetzeko zegoen hautagai bakarra, euskaltzain oso izendatu zuten gehiengo osoz apirilean; industria-ingeniaria dugu eta gaur egun Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa Sailean ari da Euskara zerbitzuburu lanetan. Eneko Oregi euskaltzain urgazle izendatu zuten maiatzean, Ekonomia eta Enpresa Zientzietan lizentziatua da eta egun IVAPeko Itzultzaile Zerbitzu Ofizialeko burua dugu. Zorionak ere Bernardo Atxagari, euskaltzain oso izendatu baitzuten martxoan.

Euskalduntzearen 4. maila

Helduen Euskalduntzearen Oinarrizko Kurrikuluaren laugarren mailari dagozkion eduki eta ebaluazio irizpideak indarrean jarri ditu HABEK (Kultura Saileko 2006ko martxoaren 13ko Agindua, Euskal Herriko Agintaritzaren Aldizkarian 2006ko martxoaren 30ean argitaratutakoa). Ikastaroetan parte hartu ahal izango dute dagoeneko EGA agiria edo parekoa dutenek eta, oro har, euskaraz gaitasun handiagoa behar dutenek: irakasleek, kazetariak, administrazioako 4. hizkuntza-eskakizuna lortu nahi duten herritarrek... Aurten bost euskaltegi aritu dira 4. maila ematen, eta datorren ikasturtean beste bost euskaltegi gehituko zaizkie.

Hamaiketakoaren ordua

–EGUN ON IZAN DEZAZULA. Jean Pierre De la Motte Messemeren ordezkaria naiz. NBEren agiritegi ofizialean eskaera egin genuen duela gutxi, eta agiriaren kopia jaso duzuen ziurtatzera etorri naiz.

–Barkatu?

–De la Motte Messeme Nafarroako Pedro II.a erregearen legezko ordezkaria naiz. Duela hilabete zenbait, NBEren agiritegi ofizialean idazkia aurkeztu genuen gure eskubide historikoen onarpena eskatuz. Kopia bat hona bidaliko zutela agindu zidaten eta hori egiaztatzerara heldu naiz.

–Nafarroako erregea... zer?

–Pedro II.aren ordezkaria naiz. Eskaera jaso duzuen ziurtatzera etorri naiz.

–Hau Nafarroako Gobernuaren erregistro nagusia da. Ez dakit zertaz ari zaren.

–Nafarroako Gobernuari agiri ofiziala bidaliko ziotela agindu zidaten NBEkoek, New Yorkeko gure ordezkariak baieztatu ahal izan zidanez. Mundu osoan zehar ordezkariak ditugu. Egiaztatzea nahiko nuke, arren, ea agiria bidali dizueten. Garrantzi handikoa da guretzat.

–Agiri ofizial bat iritsi ote den galdetzen ari zara. Nondik bidali behar dutela esan didazu?

–New Yorketik. Nazio Batuen Erakundearen erregistro nagusitik. Bertan, erakunde horri gure eskubide historikoak zein diren jakinarazi genion, eta Nafarroako Gobernuari horren ziurtagiria bidaltzeko eskatu genion. Hala egingo zutela baieztatu ziguten. Eta iritsi den jakin nahi nuke.

–Noren izenean, esan didazu?

–Pedro II.a Nafarroako erregearen izenean.

–Une bat, mesedez.

–...

–...

–...

–Egun on, zerbitzuko burua naiz. Zer nahiko zenuke?

–Andere horri esan diot jada. Ez zait gauzak errepikatzea gustatzen. NBEren New Yorkeko bulegoan jakinarazpen ofiziala sartu genuen duela hilabete zenbait, Nafarroako Pedro II.aren izenean. Jakinarazpena iritsi den jakin nahi nuke. Iritsi behar zuen tokira iritsi den, alegia.

–Hau erregistro ofiziala da. Hemen jakinarazpen ofizialak bakarrik jasotzen ditugu. Zer nahi duzun argi eta garbi azaltzen ez badidazu, ezin dizut lagundu.

–Begira, berriro esango dizut. Duela hilabete batzuk jakinarazpen ofiziala sartu genuen NBEren New Yorkeko bulegoan. Jakinarazpena bertan erregistratuta geratu zen. Eta kopia bat hona bidaliko zutela agindu zidaten. Iritsi den jakin nahiko nuke.

–Jakinarazpen hori nork sinatu zuen?

–Jean Pierre De la Motte Messeme jaunak, Nafarroako Pedro II.ak. Ni bere ordezkaria naiz.

–Eta zu nor zara?

–Beaumonteko Dukea. Botereak ditut bera ordezkatzeko Espainiako Estatuan eta atzerrian. Gustura erakutsiko nizkizuke hori frogatzen duten agiriak, eta ekarriko dizkizut, beharrezkoa iritiz gero. Jakin beharko zenukeenez, Pedro II.a erregea erabat subiraua da bere lurraldean, hots Nafarroa osoan.

–Une bat, mesedez.

–...

–...

–...

–Gure artxiboetan ondozondatu ahal izan dugunez, zure eskaera ez da oraindik iritsi. Bidean egongo da, hain segur. –Datorren hilean etorriko naiz, ongi iruditzen bazaizu. Espero dut ordurako dena konponduta egotea. Ez zait itxarotea gustatzen.

–Hala espero dut nik ere jauna. Egun on izan.

–Egun on izan dezazuela.

Eta Nafarroako Gobernuaren erregistro nagusiko bulegotik atera da, sartu den bezala.

–Baina, nor zen?

–Dukea. Behin haserretu egin zen, eta foruzainak deitu behar izan genituen, baina orain hitzarmen moduko bat daukagu elkarrekin. Berak galdetu egiten du, guk harrituaren planta egiten dugu. Berak frogak ekarriko dizkigula agintzen digu, guk arazoa konponduko dugula berresten diogu, eta hurrengora arte.

–Eta dena gezurra da?

–New Yorkeko agiria duela bizpahiru urte iritsi zen, baina broma zelakoan, bota egin genuen.

Eta lanean jarraitu dute bi funtzionarioek. Laster, hamaiketakoaren ordua.

Alberto Barandiaran
Idazlea

Pete Cenarrusa, Idahoko Estatu idazkari ohia:

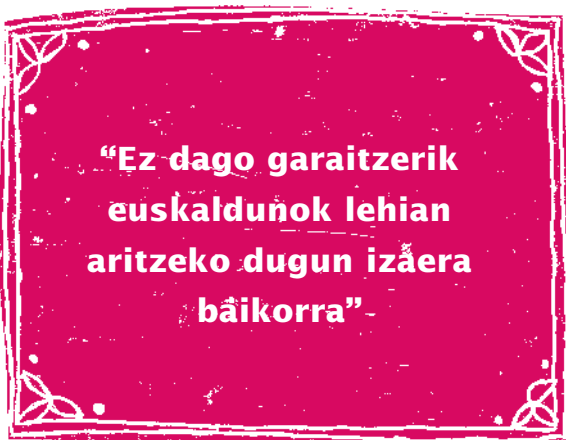
“Su-eten iraunkorra aukera ona da gauzak hobetzeko”

Euskal jatorriko amerikarrek Ameriketako Estatu Batuetan duten eragin politikoa aipatzen denean, Pete Cenarrusaren izena agertzen da beti zerrendaren buruan. Idahoko Estatu idazkari kargua orain dela lau urte utzi zuen, baina Estatuko politikan murgilduta jarraitzen du. Martxoan, ETAk su-etena iragarri zuenean, Pete Cenarrusaren laguntzarekin, ebazpen berezia onartu zuen aho batez Idahoko Legebiltzarrak.

Nola ikusten duzu bake-prozesua Euskal Herrian ETAk su-etena aldarrikatu eta gero?

Itxaropentsu nago bake-prozesuaren inguruan, ETAk su-eten iraunkorra iragarri eta gero. Su-etenaz geroztik gai honen inguruan galdetu didaten bakoitzean hauxe azpimarratu dut: “Euskaldun batek hitza ematen duenean, ez du atzera egiten”. Beraz, “iraunkorra” diotenean, uste dut betiko esan nahi dutela. Zapatero presidentea Aznar baino fidagarriagoa da, eta errazagoa da berarekin elkar ulertzea. Nire ustez, aukera ona da gauzak hobetzeko, helburu zehatz eta elkarrizketa sakonen bidez. Ahal dugun guztia egin behar dugu askatasunaren eta autodeterminaziorako aukeraren alde.

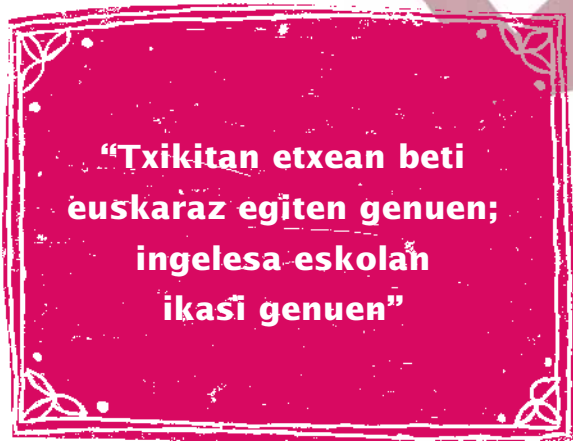

Ameriketako Estatu Batuetako erakundeek bake-prozesuan lagundu al dezakete?

Baietz uste dut. Ameriketako Estatu Batuetako erakundeen parte hartzearekin bake-prozesua betetzeko aukera egongo litzateke.

Bada harremanik Idahoko eta Euskal Herriko erakundeen artean?

Harremanak oso onak dira, eta horren adibide dira Idahoko Legebiltzarrak aho batez Euskal Herriari buruz onartu dituen ebazpenak. Legebiltzarrak hiru ebazpen onartu ditu Euskal Herriaren autodeterminazioaren alde. Lehenengoa 1972. urtean izan zen, eta haren bidez gogor salatzen ziren Francisco Franco diktadorearen ekintzak. Nik neuk idatzi nuen ebazpen hura, eta aho batez onartu zen. Kongresuaren eztabaidak biltzen dituen “Congressional Record”-en gorde-ta dago ebazpena, Frank Church senatariari esker. Bigarrena, 2002. urtekoa, hori ere aho batez onartu zuten Idahoko Legebiltzarreko bi ganbarek, eta bakea, elkarrizketa eta autodeterminaziorako erreferenduma eskatzen zituen. Hirugarrena, 2006ko apirilean onartu zuen Legebiltzarrak aho batez, eta, bakea, elkarrizketa eta autonomia-maila zabala eskatzen zituen. Gainera, Ibarretxe lehendakariak Washingtongo, *United States Institute for Peace* erakundearen emandako hitzaldia eta Kongresuko kideekin izandako harremanak antolatzeke Idahotik laguntzen ibili gara. Euskal Herriaren askatasunaren alde lanean jarraituko dugu, noizbait Zazpiak Bat, Euskal Herri historikoa bilduko duen herrialdea sortzeko itxaropenarekin. Eta ez da ahaztu behar Euskal Herri historikoa lagungarria izan zaiela Ameriketako Estatu Batuei.

“Iraunarazi, Irakatsi eta Lotarazi” da zuk Boise State University-n sortutako *The Cenarrusa Center for Basque Studies* zentroaren leloa. Leloaren hiru helburu horietatik, zein da zailena?

Nire ustetan, irakastea da erronkarik handiena, irakastearekin batera iraunaraztea eta lotaraztea lortu daitezkeelako. Irakaskuntza programa sendo batekin, irakasteaz gain, euskal kulturaren arlo guztiak Ameriketako Estatu Batuetan lotu eta iraunarazi daitezkeelako. Euskara eskolak dauzkagu, eta hainbat maila eskaintzen ditugu, zerotik hasi eta maila ertaineraino. Gainera, eskolak ematen ditugu gai hauen gainean: euskal sukaldaritza, dantzak, zinema, literatura, itzulpena, historia eta euskaldunen emigrazioa Ameriketara. Guztira, 23 unibertsitate-kreditu jaso daitezke zentroak eskaintzen dituen programen bitartez.

Udaberriaren hasieran, zentrorako dirua biltzeko eta Boisek dituen euskal sustraiak omentzeko “Kaixo” eta “Basque” hitzak dituen ibilgailu matrikula bereziak eskaintzen hasi zen Idahoko Estatuak; nola doa eskaintza?

Martxoaren hasieran jarri genituen salgai matrikulak, eta bi hilabetetan 129 saldu ditugu. Urte batean mila euskal matrikula banatzea da gure helburua, eta ziur nago helburu hori lortuko dugula, gero eta eskaera gehiago ditugulako. Matrikula bakoitzak 25 dolar balio du, eta diru hori *Cenarrusa* zentrorako da.

Nolako esperientzia bizi izan zuten zure aitaren garaiko euskaldunek Idahon, XX. mendearen hasieran? Eta egun, mende bat geroago, nola aldatu dira gauzak?

Haur nintzela, gogoratzen dut etxean beti euskaraz hitz egiten genuela. Euskaldun asko ezagutzen nituen, gehienbat artzainak.

Nire hartzaroen orain baino euskal hiztun gehiago zeuden. Euskaldunak oso langileak eta zintzoak ziren. Dena den, egun posible da euskaldun asko ikusi eta bisitatzea, garraio bideetan izan diren aurrerapenei esker. Euskal ekitaldietara joateko aukera da orain, lehen ez zegoen horrelako aukerarik. Gure familian bost senide ginen, guztiontzat euskara lehenengo hizkuntza zen, eta eskolan hasi ginen arte ez genuen ingelesa ikasi. Une honetan, neu naiz XX. mendearen hasieran Bizkaitik Idahora etorri zen familia hartatik bizirik geratzen den bakarra. Egun, euskal jatorrikoek gizarteak orokorrean izan dituen hobekuntzak jaso dituzte. Ameriketako Estatu Batuetako gizartean integratu dira hezkuntzaren bitartez. Nire filosofia hauxe izan da beti: “Gainontzekoek arrakasta badute, nik ahalegina egin behar dut besteek baino arrakasta handiagoa izateko”, ez baitago garaitzerik euskaldunok lehian aritzeko dugun izaera baikor hori. Inork ez du esango hemengo euskaldunok gutxiengo etnikoa garenik. Euskaldunek sentitzen dute gizarteko gainontzekoak bezalakoak edo gehiago direla, eta sekula ez duzu aurkituko “lagundu egin behar didazu, gutxiengoaren parte naizelako” dioen euskaldunik.

Eta, zer deritzozu Ameriketako Estatu Batuek munduan duten parte hartzeari buruz?

Ameriketako Estatu Batuen jokaera aldatu egin behar da, hobetu. Elkarrizketa behar dugu, elkarrizketa gerraren orde. Gerra saihesteko ahaleginak egin behar dira lituzke pertsona zentzudun orok. Ameriketako Estatu Batuek, negozioaren bitartez, munduan dituzten harreman batzuk konpondu behar dituzte, eta oraindik hori egiteko gaitasuna dugula pentsatzen dut.

Olatz Arrieta
Kazetaria

Europar Batasunean ere Administrazioa euskaraz

Europar Batasuneko (EB) erakunde eta organoetan euskara ofizialki erabili ahal izateko aukera ireki da berriki. Horren haritik, Eusko Jaurlaritzak joan den ekainean eman zituen ezagutzera aukera berri horiez baliatu ahal izateko Euskadin hartu diren neurriak.

Izan ere, Europar Batasuneko Kontseiluak 2005eko ekainaren 13an *“beste hizkuntza batzuk modu ofizialean erabiltzeari buruzko konklusioak”* onartu zituen. Hizkuntza horiek EBko hizkuntza araubidea arautzen duen Kontseiluko 1/1958 Erregelamenduan ez daude jasota, baina haien ofizialtasuna aitortuta dago Estatu kideren batean; euskararen kasua, esaterako.

Gogoratu Jaurlaritzak zein Eusko Legebiltzarrak behin eta berriz eskatu dutela ofizialtasun osoa euskararentzat Europar Batasunean, Euskal Herriko berezko hizkuntza eta, gaztelaniarekin batera, Euskadin ofiziala denez. Aitorpen hori bat letorke, gainera, Europako Kontseiluaren Eskualdeetako edo Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Gutunarekin eta EBko Oinarrizko Eskubideen Gutunarekin, *“Europar Batasunak kultura- eta hizkuntza-aniztasuna errespetatzen dituela”* adierazten duena; eta bat dator, halaber, Europar Batasunak berak aitortutako behararekin, erakundeak herritarrengana hurbiltzeko Europako proiektuarekiko atxikimendua areagotzeko.

Urrats garrantzitsua da, zalantzarik gabe, gure hizkuntzaren aitortza normalkuntza prozesuan; izan ere, euskara erabiltzea ahalbidetzen du, europarrak garen neurrian, gurea ere baden eremu honetan: Europar Batasunean. Alabaina, euskarari aitortutako ofizialtasun maila oso mugatua da, eta urruti dago 1/1958 Erregelamenduak hizkuntza ofizialei aitortzen dien ofizialtasun osotik.

Izan ere, alde batetik hiru eremutan baino ez da aitortzen euskararen erabilera ofiziala, eta zenbait baldintzarekin gainera:

- ▶ Herritarrek EBri idatzizko eskaerak euskaraz aurkezteko aukera eta erantzuna ere euskaraz jasotzeko eskubidea.
- ▶ Europako Parlamentuak eta Kontseiluak elkarrekin erabakitze prozeduraz onartutako xedapenak euskaraz. Itzulpenok ez dute, baina, balio juridikorik izango.
- ▶ EBko erakunde eta organoetako bilera edo osoko bilkurretan euskal ordezkariak euskaraz parte hartzeko aukera, betiere, alde aurretik eskatuta eta behar diren baliabideak badaude.

Gainera, ofizialtasun mugatu horretaz baliatzeko, administrazio-hitzarmen bana izenpetu behar du Estatuak EBko erakunde edo organoekin. Horrela bada, oraingoz, Kontseiluan, Europako Batzordean, Eskualdeetako Komitean eta Ekonomia eta Gizarte Komitean baino ezingo da ofizialki erabili euskara, horiek baitira, gaur egun, Estatuarekin aipatutako hitzarmena izenpetuta daukaten bakarrak.

Europako Parlamentuarekin hitzarmena izenpetzea zenbait arazo sortzen ari da. Izan ere, Batasunaren azken hedapenaren ondorioz (2004ko maiatzekoa) hainbat hizkuntza ofizial berri sartu dira Europar Batasuneko erakundeetara eta zailtasun nabarmenak ageri dira osoko bilkuretako interpretazio-lanak areagotzeko. Egoera desblokeatzeko hainbat ahalegin egin da eta, dirudienez, hurrengo hilabeteetan akordioaren bat lortu ahal izango da, bete-betokoa ez bada ere. Zentzu honetan, arazo gutxien planteatzen duen eremua herritarren idatzizko komunikazioena da.

Jaurlaritzaren Europako Gaietarako Zuzendaritzak bideratuko ditu euskarazko interpretazio-lanak erabiltzeko eskaerak, bilera edo osoko bilkuraren batean euskal ordezkariaren batek euskaraz mintzatzeko asmoa duela alde aurretik adierazten duenean; baita herritarrek euskaraz aurkeztutako idazkiak eta elkarrekin erabakitze prozeduraz onartutako arauen itzulpenak ere. Itzulpenon egile, bestalde, IVAPeko Itzultzaile Zerbitzu Ofiziala izango da.

Sistema guztia azaltzeko orrialdea ireki da interneten (http://www.euskadi.net/euskera_ue) eta bertan daude jasota, besteak beste, hainbat ohar eta gomendio EBn euskaraz aurkeztu nahi diren idazkiei buruz, komunikazio eredu bat eta euskarara itzulita dauden arauen testuak. Beste alde batetik, posta elektronikoa ere jarri da eskuragarri (euskadi-ue@ej-gv.es) euskarazko idazkiak EBra igortzeko. Europar Batasunaren barruan euskarak aitortza eta ofizialtasun mailan aurrera egiten jarraitu behar duela ahaztu gabe, euskararen erabileraren normalkuntzaren ikuspuntutik, herritarrok gure hizkuntzaren adierazpide berri hori behar bezala aprobetxatzeak duen garrantziaz ohartu behar gara.

Santiago Llamas

**Kanpo Harremanetarako teknikari aditua
Eusko Jaurlaritzaren Europako
Gaietarako Zuzendaritza**

EuskoSare, munduko euskaldunen topagune birtuala

Euskal herritarrak edo haien ondorengoak nonahi aurki daitezke gaur egun munduan. Aurreko mendeetan izan ziren migrazio-prozesuen ondorioz batetik, eta azken urteetan jendeak duen mugikortasunarengatik bestetik, makina bat euskal herritar edo euskal jatorriko herritar bizi dira munduan zehar barreiatuak. Horiek guztiak batuko dituen plataforma bat jarri du abian Eusko Ikaskuntzak Euskomedia Fundazioaren bitartez: EuskoSare (www.euskosare.org) Interneteko ataria, alegia. Munduko euskaldunei buruzko informazioa emateko ez ezik, zerbitzuak eskaintzeko eta harremanak sustatzeko ere sortu da mundu osorako proiektu hau.

EuskoSare (www.euskosare.org) Eusko Ikaskuntzak gauzaten duen ekimena da, Euskomedia Fundazioaren bitartez. 2005eko irailean jarri zen Interneten. Munduko Euskal Komunitatea osatzen dugunon arteko harremanak, komunikazioa eta elkarrekintza sustatu nahi ditu ekimen horrek. Euskal jatorria duten mundu osoko herritarrei eta euskaltasuna maite edo horrekiko interesa duten guztiei zuzenduta dago. Interesa duenak norbanako gisa zein erakunde gisa parte hartu dezake ekimen honetan. Laguntza eta lankidetzeta da sare erraldoi horren oinarria.

Sare irekia eta anitza da, euskaldun guztiena da eta euskaldun guztien zerbitzura dago. Euskara, gaztelania, frantsesa eta ingelesa dira EuskoSarearen hizkuntza ofizialak, baina beste hizkuntzek ere tokia izango dute. Tokian tokiko hizkuntzan idazten dira EuskoSarearen edukiak eta aldizka itzuli egiten dira kolaboratzaile sarearen bitartez; horrela, irakurleria zabalago baten eskura jartzen dira.

Hiru oinarri nagusi ditu EuskoSarek: informazioa, komunitateak eta zerbitzuak.

Informazioa: albiste, erreportaje eta elkarrizketen bidez, euskaldunen bizimoduaren, haien jardueren eta ekintzen berri ematen digu mundu osoko lantalde batek.

Komunitateak: komunitate birtualak dira. Gai zehatz batekin lotura edo interesa duten pertsonen osatzen dute. Zazpi komunitate daude: *Ikertzaileak*, munduko euskal ikertzaileen bilgunea; *Mintzabidea*, munduko euskaldun berrien bilgunea; *Mintzalagunak*, euskaraz hitz egiteko topagunea;

Jauzi, munduko dantzarien bilgunea; *Irratia*, irratietako kideen elkargunea; *Bibliotekariak*, euskal munduko liburu-zaineren topagunea; eta *Gastronomia*, euskal sukaldaritzan ari direnen bilgunea.

Zerbitzuak: eskaintzen diren zerbitzuetako batzuk hauek dira:

Sustraien Bila egitasmoa: Euskal Herriko migrazio-prozesuen ondorioz familiako kide eta belaunaldi desberdinen artean galdutako harremana berreskuratzen saiatzen da; ikerketa-talde bat dago horretarako.

Munduko Euskal Komunitatearen datu-basea: munduko euskal etxe, euskal erakunde eta euskaldunen datu-basea da, eta bilaketa egiteko aukera eskaintzen du. Guztira, 225 erakunderen datuak daude.

Abizenen bilatzailea: euskal jatorriko abizenak bilatzen ditu zerbitzu honek. Horretarako, hainbat datu-basetan egiten du bilaketa: Estornes Lasa Fondoa, Euskaltzaindia, Argentinako abizenen datu-basea, EuskoSarearen datu-basea eta Interneten euskal familiei buruz dauden beste guneak.

Euskal Herriko eskaintza akademikoa ezagutzera eman: Euskal Herriko unibertsitate eta ikastetxeek eskaintzen dituzten ikasketa eta ikastaroak munduan zehar hedatzen laguntzen du EuskoSarearen programa honek.

Azoketan parte hartzeko laguntza: kultura, ekonomia edo antzeko gaiak zabaltzeko asmoarekin egiten diren azoketan parte hartzen duten euskal etxe edo erakundeei laguntza ematen zaie.

Komunitate birtualak, munduko euskaldunen bilguneak

Dagoeneko zazpi komunitate birtual daude EuskoSaren, eta etorkizunean komunitate gehiago sortzeko asmoa dago. Oscar Alvarez Gila *Ikertzaileak* komunitateko moderatzailea da; eta Estebe Ormazabal, berriz, *Mintzalagunak* komunitatearen gidaria. Bi arduradunekin hitz egiteko aukera izan dugu.

Oscar Alvarez Gila

Oscar Alvarez Gila Euskal Herriko Unibertsitateko Historia Fakultateko irakasle eta katedraduna da.

Nola sortu zen ikertzaileen komunitatea?

EuskoSare sortu baino lehenago, zuzendariarekin harremanetan nengoen, Gonzalo Auzarekin; Buenos Airesen geratu ginen, eta EuskoSareren berri eman zidan. Artean ez zegoen esparruz esparruko egiturarik, jendeak egiten zuen lanaren berri emateko. Horregatik, EuskoSare abian jartzea proposatu zen, guztion arteko komunikazioa eragingo zuen komunitate birtuala.

Zeri buruz hitz egiten duzue?

Diasporari buruzko ikerketak ez ziren oso ezagunak gure artean; hutsune bat zegoen. Gero eta gehiago dira gai hori ikertzen ari direnak. Euskal gaien ikerketari lotutako informazioa ematen dugu: argitalpenak, artikulak, liburuen erreferentziak, beka edo deialdien berri, edo galderak egin zein galderei erantzun. Batzuetan eztabaidak ere sortzen dira.

Zer hizkuntza erabiltzen duzue?

Norberak erabakitzen du zer hizkuntza erabili; batek ingelesez bidaltzen badu, horrela jasotzen dute besteek ere. Gehienbat gaztelaniaz aritzen gara, kanpoko herrialdeetan bizi diren gehienek ez baitakite euskaraz hitz egiten. Baina lau hizkuntzatan aritzen gara: euskaraz, gaztelaniaz, frantsesez eta ingelesez. Ikerlariok ohituta gaude hiru edo lau hizkuntzatan irakurtzen.

Estebe Ormazabal Insausti

Beasaingoa da Estebe, baina hamar urte egin ditu Brasilen. SENAI (Serviço Nacional de Aprendizagem Industrial) erakundearen irakasle lanetan aritzeaz gainera, Sao Pauloko *Eusko Alkartasuna* euskal etxeko presidentea da eta bertako euskara irakaslea ere bai.

Urtebete egin duzue euskara eskolak ematen Sao Paulon...

Bai, hala da. Bertako euskal etxean zenbait aldaketa izan dira; biziberritu nahi izan zuten euskara eta nik eskolak ematea proposatu nuen. HABEko teknikari bat, Kinku, ezagutu nuen eta berak lagundu zigun ikastaroa antolatzen. Hondarribiko mutil bat ere, Iker Azkue, hemen bizi da, eta bion artean jarri genituen abian euskara eskolak. Hirurogei bat ikaslek eman zuten izena.

Munduko euskararen mintzalagunen komunitatea sortu duzue?

Oraintxe jarri dugu abian; kafetegi batean hizketan egotea bezala izango da komunitate hau. Zoritxarrez, Euskal Herrikan kanpo bizi garen euskaldunok euskaraz hitz egiteko aukera gutxi dugu; beraz, komunitate honen helburua euskaraz aritzea izango da. Hasieran posta elektronikoaren bidez komunikatuko gara, baina telefonoa edota *skype* bezalako baliabideak ere erabili nahi ditugu gure komunikazioetarako.

Zeri buruz hitz egingo duzue?

Bada, sortzen denari buruz! Helburu eta baldintza bakarra euskaraz hitz egitea izango da. Horretarako, EuskoSaren erabiltzaile gisa erregistratu behar da lehenbizi, eta gero komunitate honetan izena eman; euskal herritar guztiei komunitate honetan parte hartzeko gonbita egiten diet, oso interesgarria baita mundu osoko euskaldunekin harremanetan egotea.

Galdutako euskal sustraiak bilatzeko doaneko zerbitzua

Hainbat mendetan zehar Euskal Herrian izan diren migrazio-prozesuen ondorioz, eta komunikaziorako baliabide ezaren ondorioz, euskal familia ugariaren arteko harremana etenda egon da. Beren sustraien bila dabilten pertsoneri lagundu egiten die Eusko Ikaskuntzaren *Sustraien Bila* egitasmoak, doan. 2005eko irailetik, EuskoSare web ataria abian jarri zenetik, 40 familia jarri dira harremanetan egitasmo honen bitartez. *Sustraien Bila* egitasmoa Jon Bustillo eta Maite Iturre ikerlariek koordinatzen dute.

Nafarroako Lopeztarrak Buenos Airesen elkartu ziren aurrez aurre lehenengo aldiz

Rosa Luz Lopez nafarra eta Bibiana del Brutto Lopez argentinarra Buenos Airesen elkartu ziren 2006ko otsailean lehenengo aldiz. 2005eko udazkenean jakin zuten lehengusu txikiak zirela, EuskoSareren ikerketari esker.

Argentinara emigratutako Luis Lopezen seme-alabak ageri dira argazkian. Bere seme Isidoren (Bibianaren osaba) zilarrezko ezteiak ospatzen ari dira 1942an Buenos Airesen ateratako argazki honetan.

Rosa Luz Lopez

Ba al zenekien zure aitona anaia bat Argentinara joan zela?

Bai, bagenekien aitona anaia bat eta osaba bat, Isidro, Argentinara joan zirela, baina ez genekien aitona anaia senideetatik zein izan zen hara joandakoa. Orain, Bibiana ezagutu dudanean jakin dut Luis, aitona anaia txikiena, emaztearekin batera joan zela Argentinara. Antza denez, hara joandako osaba Isidro animatuta joan ziren.

Argentinara joandakoei buruz ez al zen hitz egiten etxean?

Bagenekien eskutitz bidez harremanetan zeudela; dena dela, Bibianaren aitona ez zekien irakurtzen, ezta idazten ere, eta pentsatzen dut beste norbaitek lagunduko ziola eskutitzak idazten. Guri etxean ez ziguten gauza handirik kontatzen; ezkutuko zerbaite bazegoen horren atzean. Nik ez nuen aitona ezagutu, baina bai amona, amona Juliana. Nik hamabost urte nituela hil zen.

Zure lehengusu txikia ezagutzeko aukera izan duzu orduan?

Oso polita izan zen Bibianarekin elkartzeara... Ni ostatu hartuta nengoen hotelean geratu ginen. Sarrera nagusitik sartzen ikusi nuenean, oinez niregana hurbiltzen ikusi nuenean... berehala jabetu nintzen bera zela. Gure izeba moja baten antza du. Jenio bizikoa dela ohartu nintzen, Lopeztarra oso. Orain gutun bidez eta posta elektronikoen bidez harremanetan jarraitzen dugu, baina bera hona etortzea nahiko genuke.

Bibiana del Brutto Lopez

Zure aitona Luis Lopezek Argentinara emigratu zuen emaztearekin. Ezagutu al zenituen aitona-amonak?

Amona ez nuen ezagutu, baina aitona bai; nik 5 urte nituelarik hil zen, minbiziak jota. Goitik beherako pertsona zen, miresgarria, trebea eta oso maitekorra. Paseatzera eramaten ninduen; berak erakutsi zidan almendradun turroia jaten. Artean ni txikia nintzen, baina oroitzen naiz aitona txapela eta gerriko beltza erabiltzen zituela, eta euskal doinuera zuela. Bera hil zeneko irudia gorderik daukat oroimenean.

Euskaltasunak jarraitu al du zuenean?

Euskaltasun handia zegoen etxean. Amak euskal erara prestatu izan du janaria beti. Elikadura edo ohitura batzuekiko joera zegoen. Apaizak eta Eliza ez zituzten gehiegi maite; erresuminduta zeuden horrekin. Horrez gain, familiak ez zuen begi onez ikusten "gailego" deitzea; euskaldun bati ezin zitzaion hori esan, irain handia baitzen hori. Abertzaletasun ideien kima bat bazegoen eta seme-alabei transmititu zieten. Eta nik orain, jada, nagusia izanik, ulertu dut zer esan nahi duen.

Zer ekarri dizu sustraiak bilatu izanak?

Banekien gurasoen jatorria Europan zegoela, aita ere italiarra baitzen, baina nongoak ziren ideiarik ere ez! Beraz, ez nuen jatorririk. Orain, aldiz, badakit, zein eta nolakoa den nire jatorria, eta baita nire alaba Luzilak ere.

Nerea Pikabea
Kazetaria

Aurkaritzako lokailuen inguruan

Euskal itzultzaileen posta-zerrenda batean, galdera hau plazaratu zuen kide batek 2005eko uztailean¹:

Aspaldian zalantza bat darabil buruan: *aldiz*, *berriz*, *ostera* eta *ordea* zenbateraino ote diren berdinak. *Ordea* ikusten dut denetan ezberdinen, bai adierari dagokionez, bai kokalekuari dagokionez. Gainerako hirurek buruhauste handiagooa ematen didate. Euskalkiei lotutako erabilera dute? Karga semantiko bera dute? Hala bada, baten ordeaz bestea lasai-lasai jar daiteke?

Hori guztia argituko ez dudala jakinik ere, irizpide batzuk zedarritzen saiatu nahi nuke, *EGLU-III (Lokailuak)* liburuko adibide eta azalpenen laguntzaz. Hasteko, hala ere, oso dudakotzat edo okertzat dauzkadan hiru adibide emango ditut; hirurak ere benetakoak dira, non edo han irakurriak.

- (1) Saskibaloian irabazteko bi era daudela diote, bata aurkariak baino puntu gutxiago jasotzea da, bestea, **aldiz**, aurkariak baino gehiago sartzea.
- (2) Behin baino gehiagotan esan diot; alferrik, **aldiz**.
- (3) Ereintza taldeak galdu egin zituen norgehiagokak; nola mutilen taldeak, hala neskenak ere. Mutilek Portugaleteren aurka galdu zuten (20-22). Neskek, **ordea**, Zarautzen aurka galdu zuten (14-19).

Horrelako adibideak jartzen badituzte auzitan, lokailu arazo-tsuenak *aldiz* eta *ordea* diren seinale ote da? Bai, nik bi horiekin ikusten ditut gorabeherarik handienak. Bestalde, *ostera* ere zalantza iturri gertatzen zait, euskalkiaren aldetik urrunena dudalako, baina zerbait argituko dugu horri buruz ere.

1. Aurkaritza eta emendioa (gehitzea)

*EGLU*ko azalpen-pasarte bat aldatuko dut hona, kontzeptu garrantzitsuak ageri direlako. Lehenik, *berriz* lokailuaren bidez kontraktotasuna adierazten dela batzuetan, baina bestean mintzagai-aldaketa eta emendioa (gehitzea). Aurreraxeago, beste pasarte batean, aurkaritza-gune desberdinak daudela ikusiko dugu: perpausaren elementu jakin bat ezartzen da batzuetan aurkaritzan, eta bestetan perpaus osoa.

Hitz batez esateko, *ordea*-k kontraktotasuna adierazten du betiere eta horretan *baina*-ren baliokide hurbila da. *Berriz* ez da horren markatua: kontraktotasuna bezala kontraste soila edo aldea seinaltzeko ere erabiltzen da eta horrelakoetan, jakina, ez da *baina*-ren guztiz parekoa. Zenbaitetan, gainera, badirudi topikoaren aldaketa seinaltzeko baizik ez dela erabiltzen (...). Emendio kutsu bat ere badu horrelakoetan.

EGLU-III, 99. or.

Adibideren bat edo beste aski izango da hor aipatzen diren “topikoaren aldaketa” eta “emendio kutsua” ikusteko (*EGLU*tik bertatik atera ditut adibideak, eta euskara batuko grafian eman, puntuazioa dagoen-dagoenean utzirik):

- (i) Arrantzaleak ziren batzuk; besteak, **berriz**, han inguruan etxegintzan ari ziren langile eta harginak (Txomin Agirre, *Uztaro*, 204).
- (ii) Berorri gizon ezkongai eta ni **berriz** alarguna... (M. Soroa, *Gabon*, au *ostatuba*, 41).
- (iii) Begira, bada, zein mardo, gizen eta mamitsu nagoen. Hi **berriz**, zatar hori, burutik oinetara hago, edo hautsez josia, edo basatua (B. Mogel, *Ipui onak*, 46).

Ikusten da bi mintzagai alderatzea eta zenbaitetan besterik gabe gehitzea dugula eskuarki *berriz* lokailuaren funtzioa: *batzuk / besteak; berorri / ni; ni / hi*. Mintzagai horietaz egiten diren iruzkinak, jakina, desberdinak dira, baina ezin esan, askotan behintzat, “kontrako” direla: *arrantzale / hargin; ezkongai / alargun...* Hiru horietan, kontraktotasun nabariena (iii) adibidekoa izan liteke. Eta kontraktotasunik batere ez den kasu bat ekartzearren, hona hemen *XX. Mendeko Corpu*-setik hartutako bat:

- (iv) Eguraldi epela zegoen; itsasoa **berriz** bare-bare (J. Iturria, *Eiza-iztia edo abere ta piztiak*).

*EGLU*k ez dizkigu zuzenean konparatzen, zorritzarekin, *berriz* eta *aldiz*. Lehen ikusitako pasartean, *ordearekin* alderatzen dute *berriz*, eta adierazten duen kontraktotasuna “horren markatua” ez dela esaten. Zer erakusten dute *aldiz* lokailuaren adibideek? Bada, neurri batean *berriz* bezala erabiltzen dela, bi mintzagai alderatuz, baina iruzkinetan aski kontraktotasun zorrotza izaten dela:

- (v) Lehenago hi baihintzen lengoaietan azkena, / orain, **aldiz**, izanen haiz orotako lehena (B. Etxepare, *Linguae Vasconum primitiae*, 245).
- (vi) Mintzo zara, zu, zure pentsuen arabera; ni mintzo naiz, **aldiz**, dudan ezin emanezko lekukotasunez seguratuak diren gauzen gainean finkatzen naizelarik (E. Lapeyre, *Credo edo sinhesten dut esplikatu*, 36).
- (vii) Hitzaldi bat egitera deitzen zaituzte; hitzaldi eder bat egiten duzu, izen ona eta estimazioa eskuratu dituzu. Eta **aldiz**, hitzaldi ahula eta kaxkarra egite ezkerro, ez zaituzte gehiago entzungo, eta horra zigorra (L. Villasante, *Kristau fedearen sustraiak*, 103).

¹ EIZIEk kudeatzen duen ItzuL posta-zerrenda: <http://postaria.com/pipermail/itzul/2005-July/004383.html>

Azken adibide horrek berezitasun nabarmen bat du: iruzkinen kontrakotasuna ez ezik (*izen ona eta estimazioa eskuratu / inork ez gehiago entzun*), kontrakotasun zorrotza dago mintzagai egiten duten elementuen artean ere, hots, baldintzako bi perpausen artean: *hitzaldi ederra eginez gero / hitzaldi kaskarra eginez gero*.

EGLUko adibideetan, *berriz* lokailuarekin ere bada halako kasurik; alegia, kontrakotasuna mintzagaian den kasurik:

- (viii) Gaizki hitz egin badut, erakutsiez adazu zertan huts egin dudan; zuzen hitz egin badut **berriz**, zergatik jotzen nauzu? (P. Iraizoz, *Yesu-Kristo gure Yaunaren bizia*, 475).

Ikusitakoak ikusita, jo dezagun hasieran auzitan jarri ditugun adibideetara:

- (1) Saskibaloian irabazteko bi era daudela diote, bata aurkariak baino puntu gutxiago jasotzea da, bestea, **aldiz**, aurkariak baino gehiago sartzea.

Irabazteko bi era iragarri eta banan-banan azaltzen baditugu, funtsean bat besteari gehitzen edo emendatzen ari gatzazkio (*eta juntagailu soilarekin ere ederki adieraz liteke gauza bera*). Gainera, iruzkinetan ageri den *kontrakotasuna* oso badaezpada, itxurak gorabehera (*gehiago / gutxiago...*). Halakoetan, beti *berriz* eskatzen dit niri senak, eta ez *aldiz*². Sentipen hori areagotu egiten zait (kasu honetan oker nabarmentzat jotzen dut *ordea* erabili izana) hirugarren adibidean:

- (3) Ereintza taldeak galdu egin zituen norgehiagokak; nola mutilen taldeak, hala neskenak ere. Mutilek Portugaleteren aurka galdu zuten (20-22). Neskek, **ordea**, Zarautzen aurka galdu zuten (14-19).

Inolako kontrakotasunik ez da horko iruzkinetan: “mutilek galdu egin zuten, halako tokitan, eta neskek ere galdu, halako tokitan”. Lokailurik erabiltzekotan, *berriz* bakarrik erabil daiteke hor.

2. Aurkaritzaren gunea: elementu bat ala perpaus osoa?

Esan dugu *berriz* eta *aldiz* lokailuek bi mintzagai alderatzen dituztela, eta eskuarki iruzkinetan ezartzen dutela aurkaritza (kontrakotasunik den kasuetan). Ikus dezagun, orain, beste aurkaritza-gune bat, EGLUko *ostera* lokailuari buruz azaltzen duena baliaturik:

Mendebaldeko euskalkietako lokailua da *ostera*, bizkaierazkoa bereziki. *Berriz*, *aldiz* eta horrelakoen baliokidea da. Hauek bezala, osagai baten ondoan erabiltzen da maiz, osagai hori aurreko perpausoko beste bati kontrajarriz:

- (viii) Oraindino, hi bizi aiz; ni, **ostera**, aspaldiz gero hil nindunan (J. Zaitegi, *Sopokel'en antzerkiak*, 177).

Perpaus osoa kontrajarriz ere erabiltzen da inoiz, ohizkoena ez bada ere:

- (iv) -Eta min handiak al ditu? -Minik? Esatekorik ez dauka, eduki. Oso nekatua dago, **ostera**; jausia, makal, erkin-itxura gelditu da (E. Erkiaga, *Arranegi*, 81).

Azken pasarte horretakoak ideia garrantzitsua da: *ostera* perpaus osoak kontrajarriz ageri den adibidean, ez dago mintzagai-alderatzerik, bestean bezala (*hi / ni*). Jokabide hori, *osterak* zenbaitetan erakusten duena, oso berea du *ordeak* (nahiz ez duen hori bakarrik):

- (x) Itzasaldera zuzentzen ditu begiak. Ez dakus-kite begiok, **ordea**, ezer (T. Agirre, *Uztaro*, 69).

Hain zuzen ere, perpaus osoaren eta ez gune jakin baten aurkaritza egiten denean, *ordea* edo *ostera* dira erabiltzekoak, eta ez *berriz* edo *aldiz*. Horixe gertatzen da (2) adibidean: bitxi gertatzen da *aldiz* lokailua; bete-betean dator egoki *ordea*, eta erabil liteke *ostera* ere (EGLUko azalpenaren bigarren partearen argitan³):

- (2') Behin baino gehiagotan esan diot; alferrik, **ordea**.
(2'') Behin baino gehiagotan esan diot; alferrik, **ostera**.

Patxi Petrarena
altxupere@euskalerrria.org

² Gustura entzungo ditut iritziak, jakina. Orobat ikusten dut *aldiz* desegoki honelakoetan: *Goizean txistulariak ibiliko dira kalean; arratsaldean, aldiz, txaranga*. Nire iritziz, *berriz* da hor erabiltzekoa.

³ Aipagarri da *baina* ere erabiltzen dela, lokailu gisa, posizio horretan: *Behin baino gehiagotan esan diot; alferrik, baina*.

I N A U G U R A Z I O A

GAUR PRIMERAN PASA DUGU IKASTOLAN, primeran, benetan! Lehenengo orduan, gelara sartutakoan, maistrak azaldu digu hamarrak aldera Alkatesa etorriko zela futbol-zelai berria inauguratzera. Antza, Alkatesak gure ikastolan ikasi zuen txikitan eta, futbol-zelaia inauguratu baino lehen, gure gelatik pasako da gurekin egoteko. Jarraian, maistrak agindu digu denok zintzo-zintzoak izateko eta Alkatesa ikasgelara sartutakoan “Egunon!” esateko eta gero isil-isilik geratzeko, harik eta berak gutako bati galderaren bat egin arte, Alkatesa oso pertsona inportatea delako. Hori entzundakoan, denok galdetu dugu ea zer den Alkatesa bat eta ea zergatik den inportatea.

–Kirolari ona al da? –galdetu diogu maistrari– Atletik-eko neskak bezalako futbolari ona? Galaktiko bat?

Eta maistrak ezetz, Alkatesa politikaria dela, eta ez futbolaria. Baina Udalak dirua eman digula futbol-zelaia eraikitzeko eta Alkatesa inauguratzera datorrela, Udaleko pertsonaierik inportanteena delako.

–Orduan, Ronaldo bezain aberatsa al da? Beckham bezain diruduna? –galdetu dugu denok oso interesaturik, dirua hitza entzun ondoren.

Eta maistrak, berriro, ezetz; eta isilik egoteko, oraindik bost urte besterik ez dugula, gauza batzuk ulertzea zaila dela eta beste egun batean horietaz hitz egingo dugula.

Orduantxe atean jo dute eta ikastolako zuzendaria andre potolo batekin eta argazkilari batekin gelara sartu eta “Egunon!” esan digu zuzendariak “Hau Alkate andrea da”.

–EGUNON!!! –erantzun diegu guztiok aho batez maistrak agindutakoa betetzeko, eta gero isil-isilik geratu gara zer gertatuko zain. Alkatesak irribarre handia bota digu:

–Ui, zelako txikiak! –esan du–. Zenbat urte duzu, laztana? –galdetu dit niri.

–Bost –erantzun diot–. Eta zuk, zenbat duzu? –galdetu diot serio-serio.

–Oi! –erantzun du berak irribarretsua–. Nik urte asko dauzkat, oso zaharra naiz.

–Bai! –esan dut nik zintzo-zintzo, maistrak agindu bezala–. Hori pentsatu dut ikusi zaitudanean.

Alkate andrea gorri-gorri jarri da eta irribarre txikiagotu zaio, ez dakit zergatik. Gero nire atzean jesartzen denari, Anderri, galdetu dio:

–Eta zer, laztana, zuri futbolearen aritzea gustatzen zaizu?

–Ez, andrea –erantzun dio Anderrek berak ere zintzo-zintzo–. Niri kirola egitea ez zait batere gustatzen. Niri gehien gustatzen zaidana PlayStation-a erabiltzea da.

–Kar, kar, kar! –barre egin du Alkate andreak–. A, gaur egungo neskak eta mutilak! A zelako arrakasta gutxi!

Ez kezkatzeko esan dio zuzendariak, bera ere gorri-gorri, futbol-zelaia primerakoa dela eta ondo-ondo erabiliko dugula.

–Beno –esan du zuzendariak jarraian–. Bada, orain futbol-zelaira joango gara eta Alkate andreak zinta ebakiko du, partida jokatu duzue eta argazkiak egingo dira, ados?

Lehenengo argazkia primeran atera da: Alkatesak zinta moztu du eta denok txaloka hasi gara. Bigarrena ere ez da txarto geratu: Alkatesak, zuzendariak eta maistrak, baloi bana besopean zeuzkatelarik, eta gu bere inguruan geldirik.

–Hirugarren argazkia partida jokatzen duzuen bitartean egingo dut! –esan du argazkilariak.

Baina partida hastear zegoela txingorra goian behean botatzen hasi du eta gelako guztiok korrika alde egin dugu futbol-zelaitik.

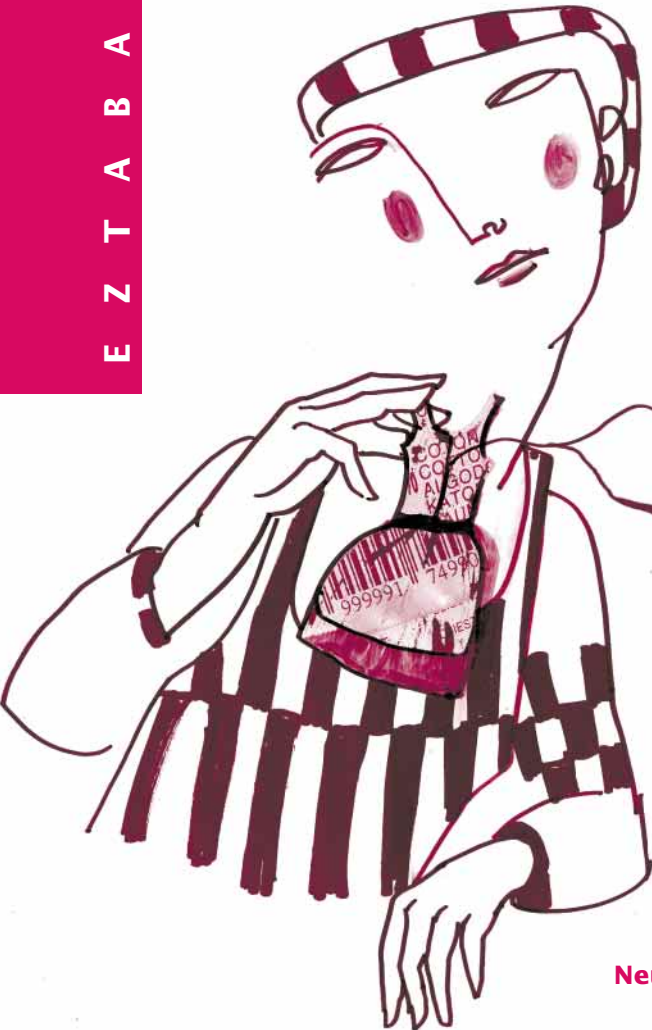
–Zatozte hona beste argazki bat egiteko! –oihukatu digute zuzendariak eta maistrak–. Ikus dadila egunkarietan zelan jokatzen duzuen futbolearen!

Baina ez gara joan, jakina; ez gu ezta argazkilaria ere, gurekin korrika atera delako. Hirugarren argazkia, beraz, zoom-az egin du. Eta egin ondoren, erakutsi egin digu. Zein dibertigarria geratu den! Bihar amari egunkaria erosteko esango diot, argazkia ondo-ondo ikusteko: maistra, zuzendaria eta Alkate andrea, hirurok makurtuta eta baloiak buru gainean kokaturik txingorraz babesteko.

Kaka egiten ari zirela ematen zuen, benetan. Bai gaur primeran pasa dugu!

Laida Martinez
Idazlea

Gero eta neurri txikiagoko arropa saltzen dute dendek, argaldu behar al dugu?

Publizitateak, giza baloreek, dendek, modak, fabrikatzaileek... Nork ezartzen ditu gaur egungo edertasunaren irizpideak? Argaltasuna eredu izanik, XXI. mendean estetika zehatz bati jarraitzeak arazoak ekarri ditu. Errudunak ez ezik, kaltetuak ere nortzuk diren begi bistan dagoen kontua da.

Ainara Bedmar Neurri handiko arropa-dendako saltzailea

Galderaren erantzuna argia da: ez, ez dugu argaldu beharrik. Egin beharko luketena bai dendek, bai fabrikatzaileek, neurriak zenbaketa errealetara egokitzea litzateke. Hau da, 42ko batek 42 neurrikoa izan beharko luke eta ez 38koa. Hainbat eta hainbat dendatan horrelako jokabidea baitute arroparen neurriarekin. Izan ere, guk 40tik 80ra bitarteko neurriko arropa saltzen dugu, eta etortzen zaizkigu bezeroak 42 neurriko praktikak erostera, gainontzeko dendetan horrelakoak topatzen ez dituztelako. Hori ez da normala. Zara, Mango eta horrelako frankizietan 44ko neurria markatzen duten arropa dute berez. Neurri hori oso ohikoa da eta, hala eta guztiz ere, bereziki neurri handiko arropa-dendetara etortzen da jendea horrelakoen bila.

Nik neuk 46ko neurria daramat praktetan eta lehen aipaturiko dendetan oso zaila egiten zait neurriko praktikak topatzea; ez, ordea, kamisetetan, arropa mota hori bestelakoa delako. Baina, hala ere, nahiago izaten dut neurri handiko arropa duten dendetara zuzenean jotzea. Batetik, errazagoa zaidalako segituan niretzako zerbait topatzea, eta ez dut zertan bila eta bila ibili neurri txikiko arropen artean; eta bestetik, erosotasunagatik, ohiko denda horietan zerbait topatzekotan ezaugarri bereziak bete behar dituelako arropak, hala nola, elastikoa izatea. Moda berdin-berdin jarraitzen saiatzen gara neurri handiko arropa-dendetan: praka piratak, kamiseta estuak... Baina kasu honetan ere aipagarria da nola modara egokitzen ez diren bezeroak ere gurera gerturatzen diren: gerta daiteke neurriko praktikak, demagun 42ko bat, topatu izana ohiko denda batean baina aldakan oso baxu geratzen zaialako eroso ez egotea, eta gurera jotzea gerrian ongi lotzen zaizkienak erostera. Argi dago emakumeok erabiltzen ditugun neurriengatik ezin dugula aurreiritzirik ezarri. Izan ere, 60ko neurria duen emakumeaz hitz egiten badugu seguruenik norbait oso lodia etorriko zaigu burura, baina 1,90 metroko altuera duela jakingo bagenu, ordea, bere proportzioan dagoela esango genuke.

Oihane Ibarrola Modeloa eta Ingeniari- tza Kimikoko ikaslea

Dendetan arropa-neurri gero eta txikiagoak daudela? Eta zer gertatzen da argaltzeko dauden hainbat eta hainbat formula magikorekin? Ez al da hori txarragoa? Eta nortzuk dira horren errudunak? Ez moda, ez modeloak, ezta diseinatzaileak ere, ez al da akaso gizartea izango? Ez dut uste neurriak gero eta txikiagoak

direnik, baizik eta neurriak txikiagotu egiten dituztela. Hau da, lehengo 38koa, gaur egun 36koa da. Dena den, dendetan neurri guztietako arropa dago, S batetik XL batera. Beraz, arropagatik ez da zertan argaldu. Egia da edertasun kanonak denboraren poderioz aldatuz doazela. Bakoitzak bere gorputzarekin pozik egon behar luke, argala izan zein lodia izan. Are gehiago, askotan argaltasunak edertasuna dakarrenik egiaztatzerik ez dagoenean.

Normalean, modeloak izatez gara argalak. Modeloa izatea lan bat da. Honek gorputz mota bat exijitzen du. Kirolean edo beste hainbat eta hainbat lanetan bezala, gorpuzkera oso garrantzitsua da. Horrek ez du esan nahi modeloak sekulako neurri txikiak ditugunik, edo argal-argal egon behar dugunik. Normalean, modeloak berez izaten gara argalak; ez dugu inolako dietarik egin behar argaltzeko. Neurriei dagokienez, modelo batek izan behar dituen neurriak ez dira ezinezkoak, oso normalak dira eta ez dago zertan oso argal egon. Era berean, pertsona argal batek ez du zertan gaixorik egon. Adibidez, ni modeloa izanik eta gorpuzkeraz nahiko argala, orain dagoen polemikarekin, askotan galdetu didate ea gaixorik nagoen. Ez. Argala izateak ez dakar gaixotasunik; gisa berean, lodi egoteak ere ez. Lehen aipatu bezala, norberak pozik egon behar luke bere gorputzarekin.

Pedro Ramos Mediku nutrizionista

Tamalez, gizartearen talde handi batek, edertasun ezaugarriak direla eta, elikadurarekin menpekotasun handia du. Horrekin esan nahi dut egungo edertasun ereduak eragina duela gudan, baita gure elikatzeko ohituretan ere; batik bat, urteko sasoi batzuetan, non elikadura aldatzen dugun edertasun kanon horietara hurbiltzeko. Elikadura orekatu batek, hau da, Osasunerako Mundu Erakundeak aholkatzen duen elikaduraren piramidea jarraitzeak, pisu orekatu eta osasungarria ekartzeaz

María Clé Leal Diseinatzaile berria

Ez dut uste argaldu behar dugunik, forma bakoitzak bere neurri propioak erabiltzen ditu, nahiz eta zenbait dendak ohikoa baino txikiagoak egiten dituzten. Guk, Patricia nire kideak eta biok, "normalizat" hartzen ditugun neurriekin lan egiten dugu. Nire neurrikoa den zerbait probatu eta sartzan ez bazait, ni naiz lehena kexatzen. Guk 38 eta

42ko neurrien arteko arropa egiten dugu; denbora gutxi darabagu lanbide honetan eta, oraingoz, ezin diogu gehiagori heldu. Baina enkarguz 36 zein 46ko neurriak eskatu dizkigute.

Argi dago gaur egun bultzatzen den irudia emakume argalarena dela, eta ez dut uste errealitatearekin bat datorrenik. Hala ere, ez dut uste argaltasunaren aurkako kanpaina egin behar denik; bai, ordea, gorputz biribilagoa duten emakumeak bultzatu. Niri neuri, gehiago gustatzen zaizkit horrelako emakumeak besteak baino. Esan nahi nuke, gainera, publizitateak gizarteaz islatzen duen irudia ez dela erreala eta jendeak ez liokeela jaramonik egin behar.

Ruben Mendiola

Kontsumo eta Industria Segurtasuneko zuzendaria. Eusko Jaurlaritza

Dendetan gero eta neurri txikiagoko arropak ikusten direla egia bada, jendeak hori eskatzen duelako izango da, dendek ez baitute saltzen eskatzen ez dena. Baina hori arazo sakonago baten azaleko adierazpena baino ez da: nik uste dut arazoa edertasun ereduetan datzala. Moda-pasareletan eta publizitatean, modelo argalak, argalegiak esango genuke, ikusten ditugu eta horiek eredu bihurtzen dira, batez ere, eta nabariago, emakumezkoentzat. Ez da txantxetako kontua. Harriduraz ikusten dugu publizitateak gorputzaren edertasun ereduetan duen eraginaren indarra. Egia da gero eta ahots gehiago entzuten direla egoera hori salatzen, eta

gero eta ekintza gehiago egiten direla gai horretan zentzun apur bat jarri nahian, baina ez da batere erraza, gure gizartean gorputzera eredu batzuk barneratuta daudelako. Guk ez dugu horren inguruko kezkarik edota salaketa jasotzen, baina Kontsumo Zuzendaritzaren zereginetako bat zentzuz egindako kontsumoan heztea denez, badira urte batzuk, gure Kontsumo Eskoletan eta herririk herri ari diren tailer ibiltarrietan, publizitateari eta gorputzaren gurtzari buruzko ekintzak antolatzen ditugula. Ekintza horiek, gazteei eta helduagoei zuzenduak daude: publizitateak gazteengan eragin handiagoa badu ere, helduagoek ere eragin horren aurrean jarrera kritikoa izaten ikasi behar dutelako.

Horretarako, ikastaro praktikoak egiten ditugu: historian zehar izan diren gorputzera eta edertasun ereduak buruz; publizitateak sortzen dituen joerak eta nola egin behar diegun aurre; publizitateak gorputzaren irudiari buruz zabaltzen dituen baloreak, sortzen diren osasun arazoak eta arazo horiek ekiditeko moduak aztertzen ditugu. Horiek guztiak eta beste batzuk aztertzen dira kontsumo tailerretan era aktiboan.

Azken batean, gure lana norabideratzea da, hau da, orientazio bat ematea da, prebentzio gisa, baina etxean eta ikasgeletan ere asko dago egiteko, guztion ardura da-eta.

Juan Medrano

Adimen Osasuneko Zentroko psikiatra

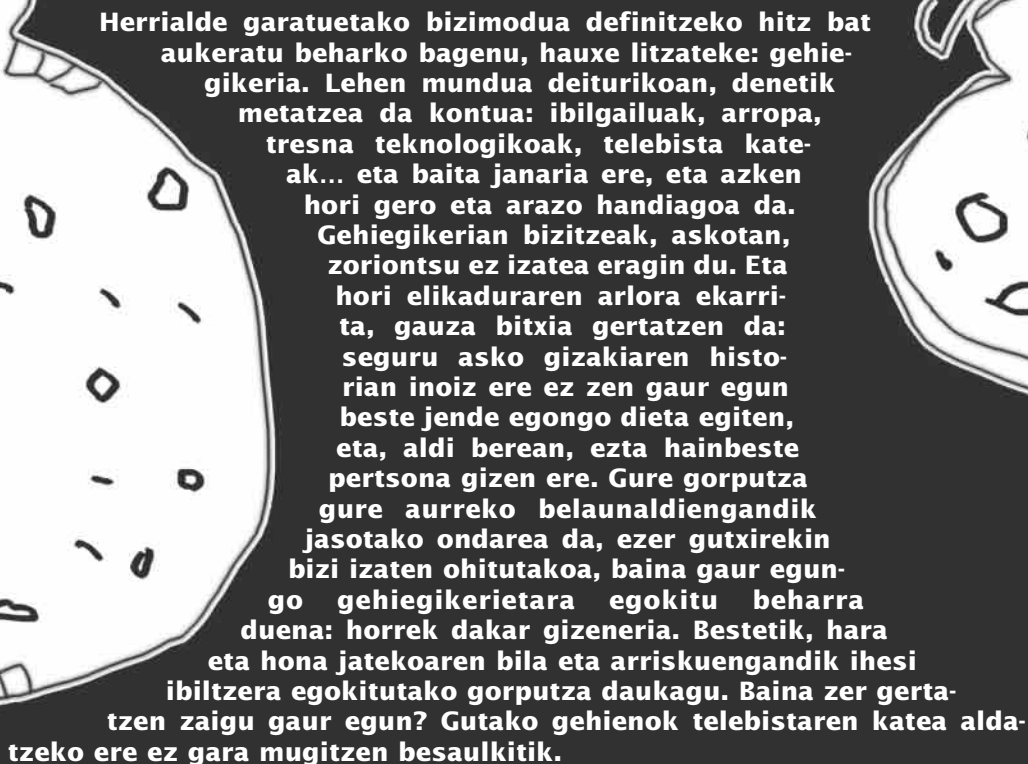
Giza baloreak eta irizpideak garaiz garai aldakorak dira erabat. Duela hamarkada batzuk, jana eskasa zenean, pertsona lodi batek osasuna, arrakasta edo ongizatea isla zitzakeen, haren gorputza elikadura on baten erakusleioa baitzen. Gaur egun, ordea, jakina da gehiegizko elikadurak gainpisua ekar dezakeela eta, horrekin batera, bestelako gaixotasun larriak, hala nola, kantzerra edo arazo kardiobaskularrak. Horregatik, lehen osasunarekin parekatzen zen gizen egotea; egun, berriz, kaltegarritzat hartzen da.

Era berean, osasun irizpideen aldaketekin batera, balore estetikoaren aldaketa ere etorri da. Gaur egungo estetika ezaugarriek emakume argalei mesede egiten dietela argi dago, baita gizonezkoiei ere. Hala ere, emakumeak presionatuago daude. Adibidez, ile urdineko gizona interesgarritzat har daiteke; ile urdineko emakumea, ordea, zabartzat edo itsusitzat.

Modak emakumeen janzteko modua bideratzen du. Harritzekoa da bestela, sei hilabete lehenago jakitea eramango diren koloreak edota diseinuak. Modari dagokionez, fabrikatzaileek eta diseinatzaileek ezartzen dituzte kontsumitzaileen ohiturak. Emakume eta nerabe askoren kexa da arropa horietan "sartzen" ez direla; eta modeloek, edertasun eredu diren horiek, daramatzaten arropak ezin janzteak osasun arazo larriak eragin ditzake nerabe batengan.

Josune Vélez de Mendizabal
Kazetaria

Ondo jaten al dugu?

Herrialde garatuetako bizimodua definitzeko hitz bat aukeratu beharko bagenu, hauxe litzateke: gehiegikeria. Lehen mundua deiturikoan, denetik metatzea da kontua: ibilgailuak, arropa, tresna teknologikoak, telebista kateak... eta baita janaria ere, eta azken hori gero eta arazo handiagoa da. Gehiegikerian bizitzeak, askotan, zoriontsu ez izatea eragin du. Eta hori elikaduraren arlora ekarrita, gauza bitxia gertatzen da: seguru asko gizakiaren historian inoiz ere ez zen gaur egun beste jende egongo dieta egiten, eta, aldi berean, ezta hainbeste pertsona gizen ere. Gure gorputza gure aurreko belaunaldiengandik jasotako ondarea da, ezer gutxiarekin bizi izaten ohitutakoa, baina gaur egun go gehiegikerietara egokitu beharra duena: horrek dakar gizeneria. Bestetik, hara eta hona jatekoaren bila eta arriskuengandik ihesi ibiltzera egokitutako gorputza daukagu. Baina zer gertatzen zaigu gaur egun? Gutako gehienok telebistaren katea aldatzeko ere ez gara mugitzen besaultit.

Kaloriak eta pisu egokiena

Sarritan, gehiegitan, eta batez ere medikuok, kaloriei buruz hitz egiten dugu, nahiz eta ez izan gairik errazena ez eta biderik egokiena pisua gutxitzeko. Teorian, pertsona gazte batek behar duen kalorien rangoa hauxe da: 2.000 (emakumeak) eta 2.500 (gizonak), eguneko. Baina kopuru hori zurrunezia da, pertsonen artean ere alde handiak daudelako: lekuan lekuko klima, urtaroa, lanak edo kirolak eragindako ahalegina... Hori dela eta, baliagarri eta errazagoa da gure osasunak arriskurik ez izateko zenbat pisatu beharko genukeen jakitea. Horretarako, nahikoa da Gorputz Masaren Indizea zein den kalkulatzeko, hau da, dugun kilo kopurua zati altuera (metrotan) ber bi. Indize horrek 18,5 eta 25 artekoa izan beharko luke pisu egokia dugula esateko. Beraz, sexua eta gorpuzkera kontuan izateko premiarik gabe, 1,70 metro luze den pertsona batek 53 eta 72 kilo artean egon beharko luke. Ikusten denez, tartea oso zabala da, eta hala ere, pertsona asko eta asko ez dira gauza bitarte horretan egoteko, eta jakina, zenbat eta gehiago urrundu altueragatik dagokigun tartetik, orduan eta arazo handiagok osasunarekin. Indizea 25-30 artekoa bada gehiegizko pisua daukagu, eta 30etik gora gizeneria.

Azkar eta ondo jan

Oraindik kontu asko dago argitzeke elikaduraren nondik norako zehatzei buruz, eta hori dela eta, esate baterako, ez dakigu pertsona batzuk, asko janda ere, zergatik geratzen diren pisu egokiarekin, eta beste batzuek, berriz, gutxi jan arren, zer dela-eta duten gizentzeko joera. Ondorioz, askotan medikuok ez dugu asmatzen guregana argaldu nahian etortzen diren pertsonen ematen dizkiegun gomendioetan. Baina badira zenbait jarraibide edo aholku baliagarriak direnak.

► Jatorduak beti ordu bertsuetan izan. Eta zein da ordutegirik egokiena? Akaso Mediterraneo ingurukoa, hau da, eguerdian ondo jatea, ala anglosaxoien itxurakoa, ondo gosalduta eta eguerdian gutxiago jatea? Onartzen da bazkalorduan jaten denari kasu egin behar zaiola, eta horri oso loturik dago bazkaltzeko gero eta denbora gutxiago izatea. Gaur egun jende askok denbora gutxi dauka bazkaltzeko, eta hala ere, bi edo hiru aldiz denbora gehiago balu beste bazkaltzen du. Pisuari eutsi nahi badiogu, hobe da lehenbiziko plateretako bi jatea, lehenengoa eta bigarrena jatea baino. Entsaladak, barazkiak, lekaleak edo egoskariak, arroza... horiek guztiak kaloria gutxiago daukate, eta nahikoa dira gosea kentzeko.

- ▶ Platera gehiegi ez bete, edo ateratzen diguten gutzia ez amaitu. Horrela, gehiegikeriaren kulturari aurre egin eta pisua galtzea lortuko genuke.
- ▶ Utzi alde batera dietak. Argaltzeko eta gure artean eragin kaltegarri handiena duten gaixotasunak alde batera uzten saiatzeko, ez da beharrezkoa, kasu gehienetan behintzat, die-
tei heltzea, ez eta aldaketa handiak egitea ere. Kontua errazagoa da: denetik jan (baita gantzak ere), baina neurria hartuta; ez egon ordu gehiegi jan gabe, bestela gehiegi jango baitugu aukera sortzen denean, beti ordu bertsuetan jaten saiatu... eta pazientzia izan, pazientzia handia. Oso akats handia da, uste ustela, nahiz eta mediku bati baino gehiagori entzundakoa ere izan, bizitza osoan zehar hartutako gehiegizko pisua hilabete batzuetan galduko dugula pentsatzea. Helburuak lortzeko modukoa izan behar du, eta lortu ahala aurrera egiten lagundu behar digu.

Gantzik? Bai, eskerrik asko, baina kontuz

Elikaduraren ikuspegitik, gantzak oso izen txarrekoak dira, eta, zati batean behintzat, ez dago horretarako arrazoirik. Gantzak ezinbesteko osagaia dira gure organismoak behar bezala jardun dezan, eta hori hala izanik, behar ditugun kalorien %30era arte gantzetatik datozenak izan behar dira. Garbi izan behar da gantz guztiak ez direla berdinak, eta beraz, guztiak ez dira hain beharrezkoak edo kaltegarriak. Bost multzotan bereizten dira; horietatik hiru onuragarriak dira, eta beste bi, kaltegarriak, nahiz eta aho-gozagarriak diren oso.

Gure eguneroko dietako zein jaki sartzen dira horietako talde batean edo bestean?

Gantz osasungarriak

Oliba-olioa: osasunarentzako onura handiena kolesterol “txarra” gutxitzea da (LDL deituriko kolesterola), eta gehiegi ez bada ere, kolesterol “ona” ugaritzen du. Gainera, oliba-olioak eta bere taldeko produktuen gantzak (fruitu lehorrak, arrain mota batzuk, oilaskoak...) osagai antioxidatzaileak dituzte, oso lagungarriak zahartzarora osasuntsuagoa izan dadin.

Arrain urdinak: Omega 3 izeneko gantzak dituzte, eta bihotz nahiz bihotz-adarren osasunari mesede handia egiten diote. Astean birritan arraina jatea gomendatzen du Estatu Batuetako Bihotzaren Elkarteak. Arraina sarritan jaten dutenek bihotzeko gaitzen baten ondorioz hiltzeko duten arriskua %60 aldiz txikiagoa da arraina ia inoiz ere jaten ez dutenena baino. Omega 3 gantz gehien duten arrainak, eta beraz osasungarrienak, hauek dira: izokina, hegalaburra, sardina, antxoa...

Eta berehala sortzen da galdera: Omega 3 gantzak eransten dizkieten elikagaiek, hau da, telebistan hainbeste ageri diren horiek, mesede egiten al dute? Orain arte ez dago hori behar bezala frogatzen duen azterlanik, baina horrek ez du esan nahi mesederik egiten ez dutenik ere. Dena delakoa izanik ere, norbait arduratuta badago eta behar beste Omega 3 gantz gorputzeratu nahi badu, gomendioa astean birritan arrain urdina jatea da.

Osasungarriak ez diren gantzak

Haragi gorria: oinarritzko araua halakoak gutxiago jatea da. Zergatik? LDL kolesterola, kolesterol txarra, igotzea eragiten dutelako, eta kolesterol hori da bihotzean gaixotasuna sorraraz-

ten duen eragile handietako bat. Baina, gainera, mota horretako haragia jateak minbizi mota batzuk izateko aukera areagotzen du; kolonekoa eta bularretakoa adibidez.

Jaki hauek ere haragi gorrien antzeko gantzak dituzte: hestebe-teak, gazta gantzatsuak, esnegaina eta gurina.

Opil industrialak

Gantzak kaltegarrienak dituzte osasunarentzat, eta bereziki bihotzarentzat. Izan ere, kolesterol txarra areagotu, kolesterol ona murriztu, triglizeridoak ugaritu eta diabetea izateko arriskua handitzen dute. Produktuok dute era horretako gantz gehien: gailetak, bizkotxoak, magdalenak, eta baita alde aurretik pres-tatutako janariak eta janari azkarra eskaintzen duten jatetxeeta-koak ere. Beraz, opil industrialak alde batera utzi eta fruta jaten hasi behar dugu.

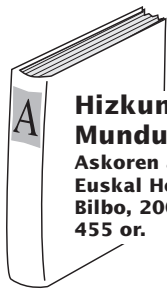
Bitaminak eta mineralak? Hobe fruta

Lehenengo gomendioa, gomendio nagusia, mundu osoko zientzialari elkarte garrantzitsuenek onartzen dutena, frutak eta barazkiak kontsumitzea da, eta egunean gutxienez 5 ale edo razio. Beharbada gehiegizkoa irudituko zaizu, baina kontuan izan fruta bat (sagar bat, laranja bat, madari bat) razio bat dela, plater bat entsalada bi razio dela, edo bigarren plater baten osagarri jartzen diren barazkiak beste razio bat direla (eta bigarren hori hobe arraina haragia baino); jakina, horrela neurtuta, gomendioak arrazoizkoa dirudi. Hala ere, Mediterraneoaren eraginpeko herrialdeetan helburu hori gero eta urrutiago dago, eta, beharbada, egokia irudi luke hutsunea bitaminadun osagarriekin betetzea. Ez ba; ez dirudi gomendio ona, gurea bezalako gehiegizko gizarte batean, barazkiak eta frutak nahi beste ditugula, ez baita beharrezkoa naturak eskaintzen diguna beste ezerekin osatzea. Bestalde, goian aipatutako elikagai horiek bihotzari eta bihotz-adarrei egiten dieten onura hori, berriz, bitaminek edo mineralek ez dute eragiten. Beraz, zure dietan egin lekua fruta eta barazkiei, eta bitamina eta mineralak dituzten osagarriak egoera berezietarako utzi; esate baterako, haurdunentzat diren burdina eta azido folikodun osagarriak.

Dietarik onena

Ez dago onena dela esateko moduko dieta bakarra. Askok dira, era askotako elikagaiez osatutakoak. Baina oinarritzko puntu komunak dituzte: karbono-hidrato konplexu ugari (arroz, leka-leak, ogia, patata...); azukre findu edo azukre soil gutxi; gantz osasungarri ugari (arrain urdinena edo oliba-olioarena) eta gutxi haragi gorritik eta are gutxiago opilgintza industrialeko jakieta-tik hartutakoa; frutak eta barazkiak (zenbat eta kolore biziagoa izan hobeto, koloreak antioxidatzaileak dituztela erakusten baitu). Gogoan izan: ohiturak aldatzeko, lehenbizi borondatea behar da, pazientzia, eta bazter batean utzi dieta miragarriak.

Ismael Gorostiza

Hizkuntzen mundua
Munduko hizkuntzei buruzko txostena
 Askoren artean
 Euskal Herriko Unibertsitatea
 Bilbo, 2005
 455 or.

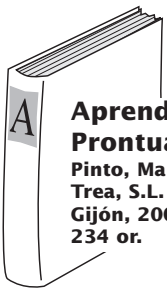
Globalizazio prozesuak hartuta omen gaude, eta inoiz baino garrantzitsuagoa dugu kultur aniztasuna bultzatzeko bide egokiak lantzea, aniztasuna aberastasuna baita. Bide horiei ekiteko lehendabiziko eta ezinbesteko urratsa, egoeraren argazkia esku artean izatea da: hizkuntza asko galdu egin dira, beste batzuk aldatu edo sortu; zenbait lurraldetan hizkuntza bakarra erabiltzen da, beste batzuetan hainbat hizkuntza komunitate elkarrekin bizi dira... Munduko hizkuntzei buruzko txostenaren helburua mundu osoko egoera soziolinguistikoa aztertzea da; horretarako, hizkuntza aniztasunaren deskripzioa egiteaz gain, hizkuntzen erabilerari eta garapenari buruzko hainbat iritzi ere jasotzen ditu. Gomendio modura, arriskuan edo mehatxupearan dauden hizkuntza komunitateetan hizkuntza plangintzak garatzeko zenbait aholku eta jarraibide ere eskaintzen ditu.

Aquí se habla
Un recorrido por las lenguas amenazadas
 Abley, Mark
 RBA
 Barcelona, 2006
 381 or.

Hizkuntza aniztasunaren aldeko lana hau ere. Zenbait hizkuntza gutxiagoturen hiztunekin bizi izandako esperientzietatik abiatuta, egileak soziolinguistika eta psikolinguistikako kontzeptuak gerturazten dizkigu, eskutik hartu eta hizkuntzalaritzaren arloan murgilarazi. Hitzunen iritziak, sentimenduak, euren hizkuntzan aritzeko bizi dituzten arazoak, hizkuntzak biziberritzeko saioak, euren identitatea eta kultura gordetzeko ahaleginak...

Sí, creo que el yiddish es importante para la identidad *hasidim*, y sí, seríamos menos *hasidim* si perdiéramos la lengua... *Riboinoi shel oilam* es uno de los nombres de Dios; "Master del Universo" son unos dibujos animados. ¿Me comprende?" (269. or.)

Aprendiendo a resumir
Prontuario y resolución de casos
 Pinto, María
 Trea, S.L.
 Gijón, 2005
 234 or.

Gaur egungo gizarteko informazio-uholdeak azpian harrapa ez gaitzan denok jakin behar dugu informazioa bilatzen, aukeratzen, aztertzen, sistematizatzen, asimilatzen eta aplikatzen; hau da, informazioa erabiltzeko trebatu behar dugu, horretarako estrategia egokiak landuz. Bereziki ikasleentzat prestatua, ez da laburpenak egiteko eskuliburu hutsa, hartu eta segituan praktikan jartzeko modukoa. Liburua patxadaz irakurri behar da, landu eta barneratu, norberaren ikasteko estiloari ondo egokitzen zaizkion jarraibideak hartzeko.

Tras las líneas
Sobre la lectura contemporánea
 Cassany, Daniel
 Anagrama
 Barcelona, 2006
 294 or.

Irakurtzea erraza omen da. Ondo irakurtzea ez hain erraza. Ba al dakigu ondo irakurtzen gaur egun? Hitzun-komunitate bakoitzak hitzei ematen dien esanahia kontuan hartu behar dugu irakurtzerakoan, gizartea eta kultura aldatzen diren modu berean, hitzen eta testuen esanahiak ere aldatu egiten baitira. Nola ulertu dezakegu hobeto inguruan duguna? Ikuspegi soziokulturala abiapuntu dela, irakurtzeko eta idazteko moduetan izan diren aldaketak azaltzen saiatzen da Cassany bere azken lan honetan. Beti bezala, adibidez jantzirik errazago ulertzeko.

I. mailako idatzizko azterketa-deialdietan bildutako akatsik ohikoenak
 HABE
 Donostia-San Sebastián, 2005

II. mailako idatzizko azterketa-deialdietan bildutako akatsik ohikoenak
 HABE
 Donostia-San Sebastián, 2005

2005eko HABEren azterketa-deialdiko hainbat lagin hartu, behin eta berriz agertzen ziren akatsak bildu eta horra hor emaitza: akats horiek modu sistematizatuan azalduta, ondoan idazteko modu zuzenak dituztela. Ikasleentzat oso lan baliagarria azterketei begira; eta irakasleentzat ere ezinbesteko lan-tresna akatsei aurre egiteko neurriak hartzeko. Sarean ere badituzu:

www.irakasbil.net

Xabierko Frantzisko euskalduna

Francisco de Xabier un jesuita del Viejo Reyno/Xabierko Frantzisko Erresuma Zaharreko jesuita euskalduna Iñigo Indartek gaztelaniaz idatzi eta Jon Alonsok euskaratutako liburuaren sarreran dio: "... Halaber, mundu osoko euskaldunek mirestua izan dena (Xabier), euskararekiko adierazi zuen maitasuna dela kausa".

Euskararekiko halako maitasuna erakutsi zuenik ez dakit, baina bai euskara zuela etxeko hizkuntza.

Xabierren, gaztelu ondoko ikastetxean, 220 bat ikasle ginen: erdiak pasatxo, naparrak; gipuzkoar asko; aragoitar, soriar eta errioxar batzuk, eta arabar eta bizkaitar aleren bat edo beste. Nik uste guztiok genekielako *Javierrek*, Frantziskok alegia, euskaraz egiten zuela etxekoekin eta beste askorekin. Hango nire lehenengo urtetik horretan egon naiz, hala erakutsi ziguten-eta.

Javier idatzi dut, *Javier* esan eta idazten baikenuen. Baina norbaitek azaldu zigun *Javier* "etxe berria"tik zetorrela eta modu askotan idatzi zela: Exavierre, Xavierr, Xavier, Xabier, Chavier, Echeberria, Jabier...

Santuaren izena. Sasoian sasoiko grafiek sortutako nahaspilean, argigarri ditugu lehen esandako liburuko bi aipamenok:

"Xabierko Frantziskok, berak bere eskutik idatzi eta gaur egunera arte iritsi diren bi gutunak dira, bere eskutik izenpetuta. Bietan Francisco de Xabier izenpetzen du". (*Monumenta historica Societatis Iesu, Epistolae S. Francisci Xaverii I 59, 82*).

"...eta Frantzisko edo Frantzes izena eman zitzaion, Erresuma Zaharrean zabaldua zegoen usadioari men eginez. Frantzes izenarekin izenpetu zuen... bere anaia Juan de Azpilicueta egin zion gutun apografoa...: Frances de Xavier".

Badirudi Francés etxe ingurukoei idatzitako gutunetan sinatzen zuela (guk Frantsez esan eta idatziko genuke), eta beselakoei egindakoetan, berriz, Francisco (gure Frantzisko). Sorterri-izena eta norbere izen-abizenak ez dira beti hizkuntza jakitearen seinale, ez. Xabierrek ba al zekien euskaraz? Georg Schurhammer (1882-1971) jesuita alemana da zalantzarik gabe Xabierko Frantziskori buruz ikerketa-lanik osoena egin duen ikerlaria. Schurhammer-en lana, *Franz Xaver, Sein Leben und Seine Zeit* (Francisco Javier: su vida y su tiempo) lau liburuki mardul-marduletan bildua, beti izango da erreferentzia nagusia gai honetan. Hara zer dioen:

"Jaio zen gaztelua gaztelera egiten zen lurraldean zegoen, euskal izena zuen arren. Gaztelera egiten zuten Aragoiko arro guztian, Tuteraraino, baita Liedena eta Irunberriko estazio errotarretan ere... horregatik alderdi horri Erromantzatua (Romanzado) deitzen zitzaion. Baina handik iparrera, mendietako biztanleen hizkuntza euskara zen, Erronkariko ibarretik Kantauri itsasoraino; euskaraz egiten zuten Baztan bailaran, bere amaren sorterrian; euskaraz Baxe Nafarroan, aitaren sorterrian; euskaraz Lezaungo mendietan, eta hangoa zen osaba Martin; euskaraz gazteluko zerbitzari askok eta euskaraz Erronkari eta Zaraitzitik etorririk, lur haiek zeharkatzen zituzten artzainek.

Amaren errubrika bera erabiltzen zuen: izenaren bi alboetan, hiru marra bertikal beste hiru marra horizontalek zeharkatuta.

Beraz, euskara zein gaztelera, biak etxekoak zituen Frantzisko txikiak bere lehen haurtzarotik".

Informazio horren aurrean testu labur hau dakar (gaztelaniazko itzulpenetik hitzez hitz jasoko dut):

"El vascuence fue su lengua materna, según su propia declaración". Horren oinarria: "Francisco escribió que ni los Paravas le entendían a él, ni él a ellos, "por ser su lengua natural malavara y la mía bizcaína". Ez zen gezurretan arituko!

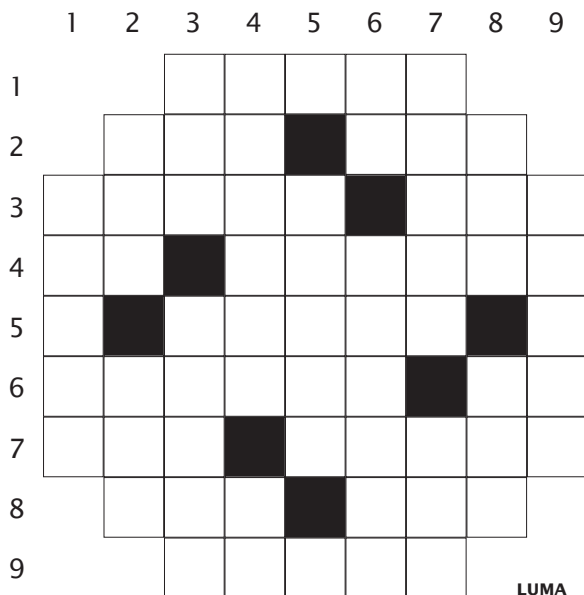
Heriotzako orduan ere... Alessandro Valignano (1539-1606) jesuiten buru izan zen Ekialde hartan Xabier hil eta ez urte askora. Xabierrek heriotzako orduan ondoan izan zuen Antonio de Sancta Fe-rekin hitz egiteko aukera izan zuen Valignanok eta hau idatzi zuen:

"... me dijo que el Padre, la víspera de su muerte, estaba casi siempre con los ojos mirando al cielo o hacia un punto fijo y hablando en una lengua que Antonio no entendía... Y por lo que yo le oí, nos parece que habló con Dios en su lengua natural". Schurhammer-en ondorioa: "Se refería al vasco, porque Antonio podía entender sin dificultad el latín, portugués y español...".

Zalantza saltsa, hau ere badugu ba, J.M. Recondoren *La lengua vernácula de San Francisco Javier*-ekoa da, itzulia: "Antoniok... portugesa, agian gaztelera ere bai, eta latina ulertzen zituen, baita Ekialdeko beste hainbat hizkuntza ere. Baina, frantsesa ulertzen al zuen, esaterako?". Xabier frantsesaz azken arnasetan? Baina, hau dio ondoren: "Antoniok ulertzen ez zionean, zein hizkuntzatan ari zen? Tamileraz, malaysieraz, japonieraz? Seguru asko berezko hizkuntzan, Antoniok adierazten zuen bezala". Euskaraz, beraz.

Kaxildo Alkorta
Laguna

Hitz gurutzatuak

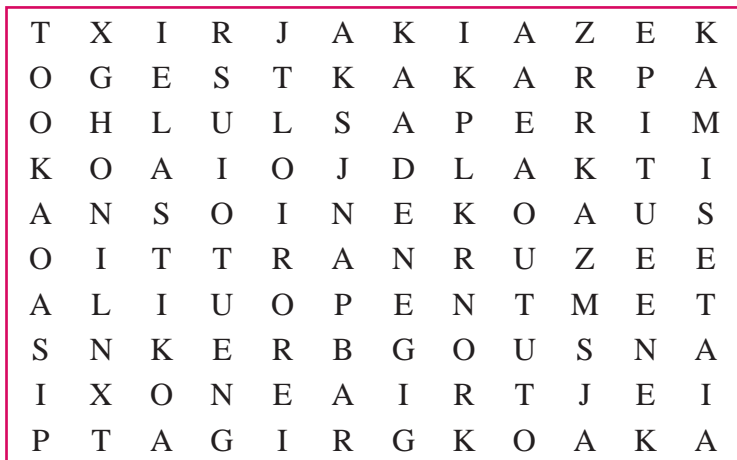
EZKER ESKUIN

1. Austriako hiriburua. 2. Frantziako hegazkinetan. Leku hezeetako landare. 3. Dokumentu. Azido desoxirribonukleikoaren laburdura. 4. Begira. Aurkari, etsai. 5. Kontsonantea. Ate inguru. Sufrearen ikur kimikoa. 6. Kafea. Nork atzizkia. 7. Norat atzizkia. Ur gainean higitu. 8. Beldur handi. Guztiz larritu. 9. Fruitu mota.

GOITIK BEHERA

1. Asto ar. 2. Areagotzeko atzizkia. Nasa, moila. 3. Zazpi, zenbaki erromatarren arabera. Aezkoakoa. 4. Hedabide mota. Oinarrizko edari. 5. Bokala. Nafarroako oihana. Bokala. 6. Naizen hau. Ondorioa izan. 7. Ardiaren ar. Juntagailua. 8. Zezen zikiratu. Zoro. 9. Jakina!

Letra zopa

LUMA

Aurki itzazu letra zopa honetan 8 jantzi edo arroparen izen arruntak. Izenok ezker eskuin, goitik behera eta diagonalean azalduko zaizkizu.

Euskararen inguruko zenbait telefono

- AEK: 94/415 95 12
- Argia: 943/37 15 45
- Berria: 943/30 40 30
- EIZIE: 943/27 71 11
- Euskal Herrian Euskaraz: 943/44 56 65
- Euskal Irrati Telebista (EITB): 94/603 10 00
- Euskal Kulturaren Erakundea: 00-335-59 93 25 25
- Euskaltzaindia: 94/415 81 55
- HABE: 943/02 26 00
- Zubiarte Euskaltegia: 948/36 10 91
- Herri Ardularitzaren Euskal Erakundea (IVAP): 945/01 76 00
- Hizkuntza Politikarako Sailburuordetza: 945/01 81 10
- Ika eta Ari (IKA): 945/28 89 22-44
- IRALE: 945/27 44 00
- Itzultzaile Zerbitzu Ofiziala (IZO): 945/01 76 56. FAX: 945/01 76 03
- Kultura Saila: 945/01 94 64
- NAPIko Euskaltegia: 848/42 33 19-51
- NAPIko Euskara eta Hizkuntz Komunitarioak Zerbitzua: 848/42 33 49-51
- Udal Euskaltegiak: 94/440 62 17 943/02 81 00
- UZEI: 943/47 33 77

Soluzioak

Hitz gurutzatuak

Ezker eskuin:
1. Viena. 2. AIR. Ihi. 3. Agiti. ADN. 4. So. Aterio. 5. T. Ateri. 6. Akeita. EK. 7. Rat. Igeri. 8. Izu. Ito. 9. Arana.

Goitik behera:
1. Astar. 2. Ago. Kat. 3. VII. Aetza. 4. Irrati. Ur. 5. E. Irrati. A. 6. Ni. Eragin. 7. Ahati. Eta. 8. Idi. Ero. 9. Noski!

Letra zopa

Jaka, elastikoa, jertsua, prakak, gona, sonekoa, betokia, karniseta.